

Vlaanderen
is onderwijs & vorming

DEPARTEMENT
ONDERWIJS & VORMING

Taal telt.

Inspiratiedag voor basisscholen met
praktijkvoorbeelden uit vier prioritaire
nascholingsprojecten over taalintegratietrajecten.

Brussel – 6 mei 2024

Vlaanderen
is onderwijs & vorming

DEPARTEMENT
ONDERWIJS & VORMING

Welkom

An De Moor

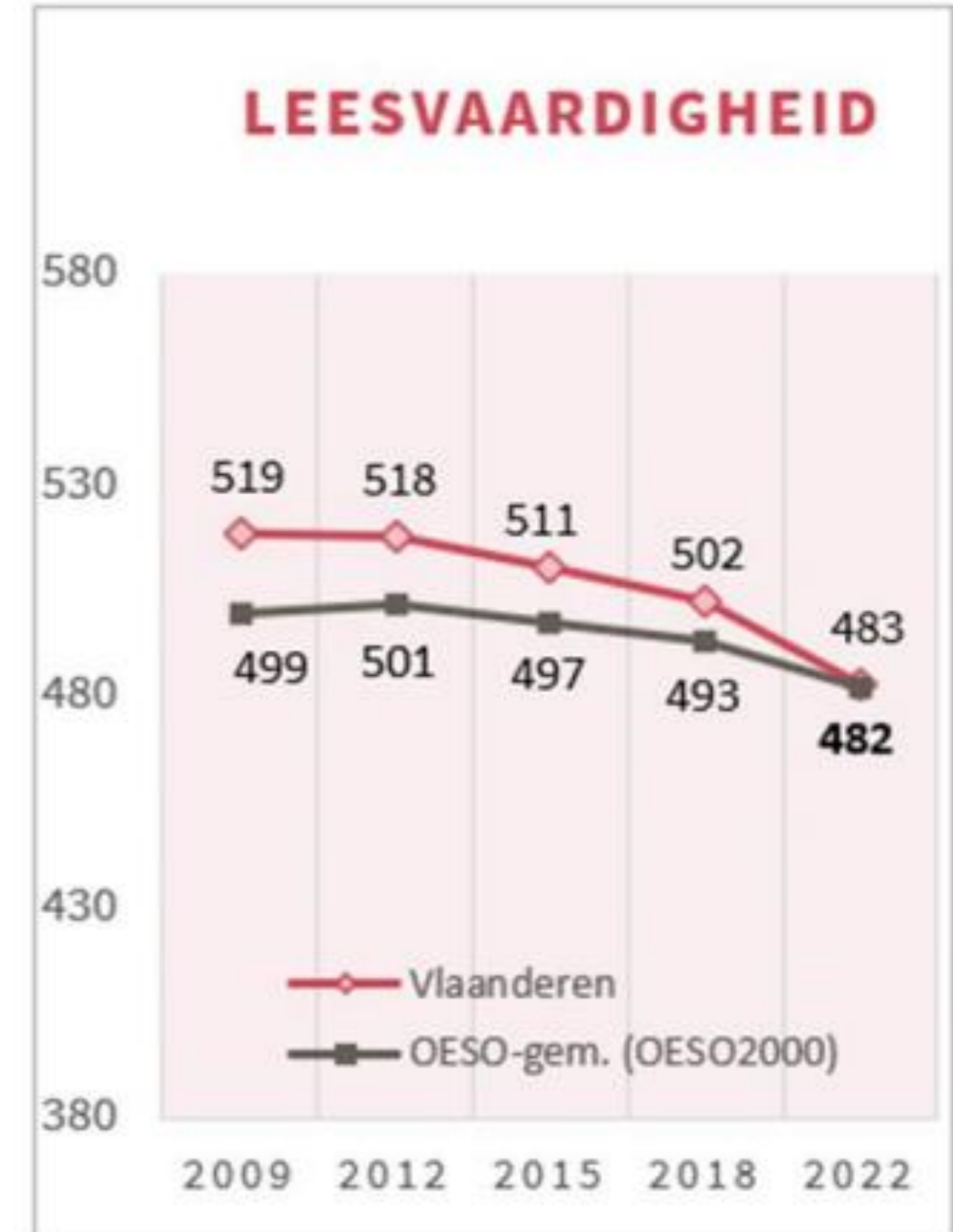
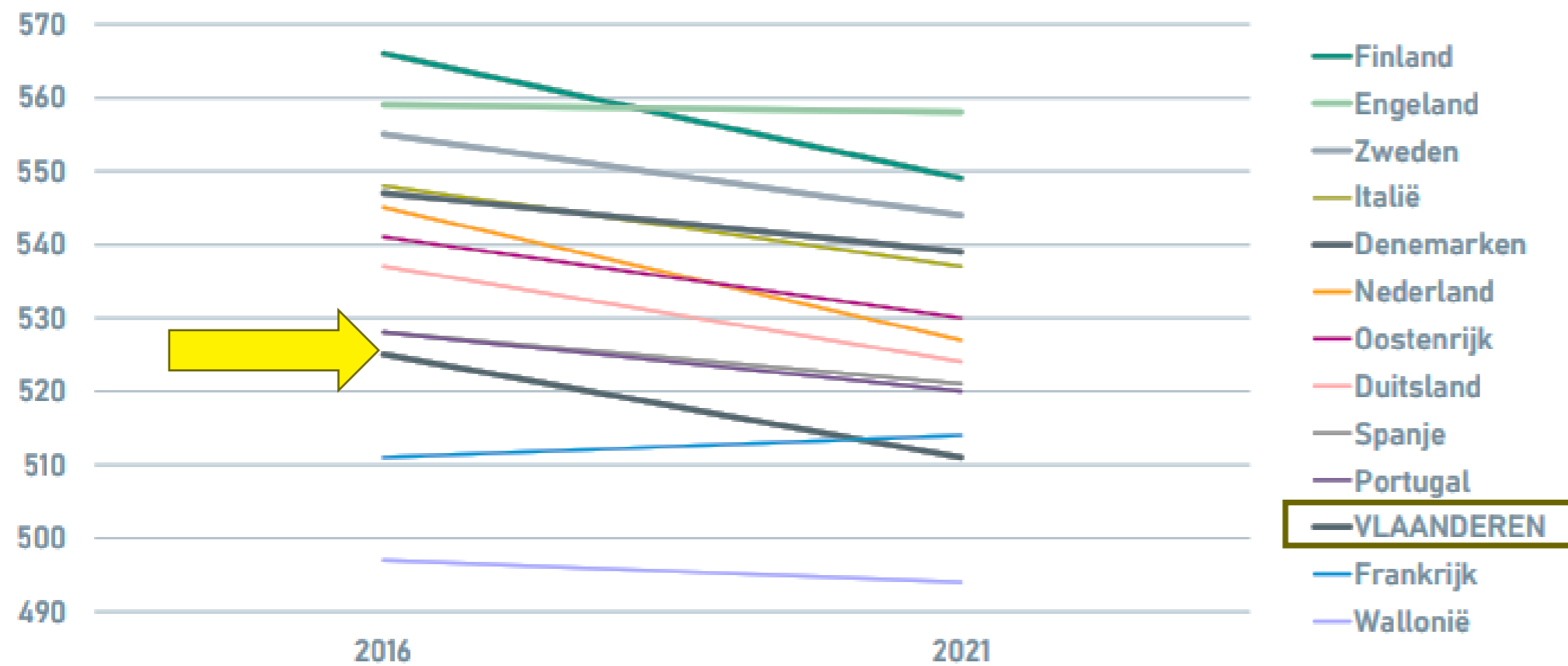

ER MOETE ~~W~~UN MEER
JUFFEN EN MEESTERS
KOMEN!!!

PISA 2022: 15-jarigen

PIRLS 2021: 4de leerjaar

Schooljaar van het Nederlands

2023-2024 is het schooljaar van het Nederlands

- Onderwijskwaliteit en een goede kennis van het Nederlands zijn nauw met elkaar verbonden, maar beide staan de voorbije jaren onder druk, zo blijkt uit onderzoek en uit internationale metingen zoals PIRLS en PISA.
- **Nederlands** is de sleutel die alle kinderen en jongeren nodig hebben om toegang te krijgen tot schoolse kennis en tot onze **samenleving**. Nederlands is dus meer dan een vak. Inzetten op Nederlands zorgt voor meer leerkansen en meer onderwijskwaliteit.

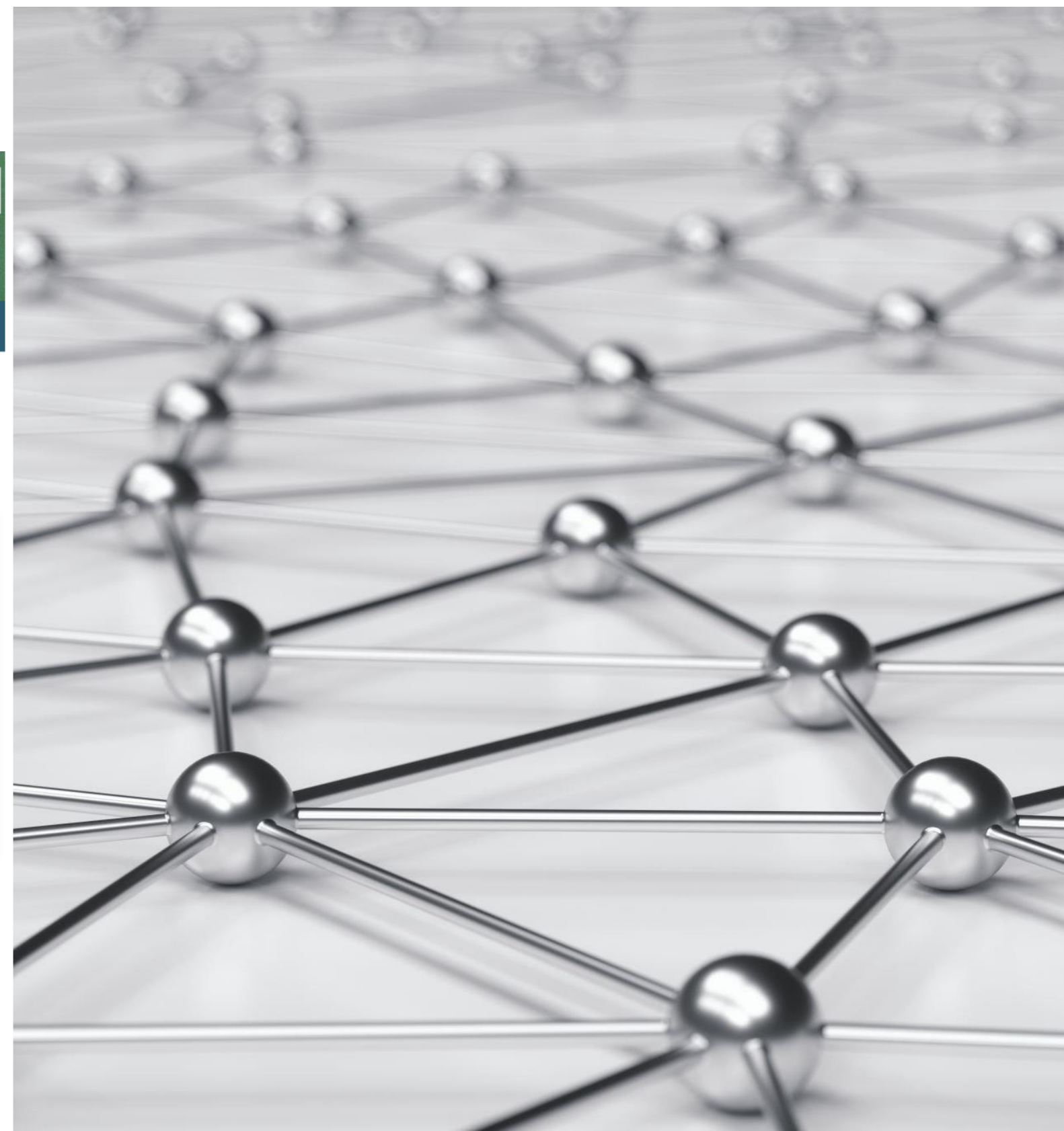
In het **Schooljaar van het Nederlands** komt alles samen: er worden meer mogelijkheden én meer middelen voorzien om Nederlands te leren en om alle initiatieven die voor het onderwijs in het Standaardnederlands zijn opgestart, te leren kennen.

[Naar het nieuwsbericht >](#)

Cijfers en onderzoek

Goede praktijken, leermateriaal en
inspiratie

Inspiratiedagen

Inspiratie bij het creëren van je eigen taaltraject

1.1 Investeer in een krachtige klasaanpak om alle leerlingen te bereiken
1.2 Werk in kleine groep of individueel met leerlingen die extra taalsteun nodig hebben
1.3 Leerkrachten zijn de geknipte begeleiders, maar ook paraprofessionals en vrijwilligers kunnen mee ondersteunen
1.4 Laat de duur en intensiteit van het traject afhangen van jouw doelgroep, hun leeftijd en de beoogde taaldoelen |
2.1 Hou rekening met de wisselwerking tussen de deelvaardigheden
2.2 Ga voor een logische en stapsgewijze opbouw van het traject
2.3 Verwerk je taaldoelen in relevante thema's met verschillende invalshoeken |
3.1 Plan rijke gesprekken om de mondelinge taalvaardigheid te bevorderen
3.2 Voorzie voorleesmomenten met veel interactie
3.3 Werk doelbewust aan woordenschat, ook expliciet |
4.1 Bereid leerlingen vroeg genoeg voor op het leren lezen
4.2 Zet in op een effectieve leesstart
4.3 Ga voor goede, strategische en gemotiveerde lezers
4.4 Laat schrijfp opdrachten het lezen (en spreken) versterken |
5.1 Geef expliciete instructie
5.2 Laat leerlingen van en met elkaar leren
5.3 Geef sterke feedback
5.4 Integreer technologie op een wijze manier in je lessen
5.5 Hou rekening met de taalachtergrond van leerlingen om je instructie te versterken |
6.1 Monitor je leerlingen en stem je onderwijs hierop af
6.2 Grijp de kans om te blijven leren
6.3 Werk samen met je team vanuit een gedeelde en gedragen missie |
|---|---|--|--|---|---|

Bouwstenen voor effectieve taaltrajecten

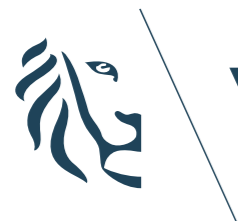
Praktijkgids voor taalondersteuning in het kleuter-, lager en secundair onderwijs

Astrid Geudens, Kirsten Schraeyen, Helena Taelman, Marit Trioen, Jordi Casteleyn, Mathea Simons, Tom F.H. Smits

Prioritaire nascholing

- ▶ Minister bepaalt beleidsprioriteit
- ▶ Commissie geeft advies op basis van selectiecriteria & kenmerken effectieve professionalisering:
 - focus op inhoud en transfer naar praktijk
 - langdurige en intensieve ondersteuning
 - actieve rol voor deelnemers
 - onderzoeksgebaseerd
- ▶ Beperkte looptijd

Vlaanderen
is onderwijs & vorming

DEPARTEMENT
ONDERWIJS & VORMING

Professionalisering

Talentegel op KlasCement

Vlaanderen
is onderwijs & vorming

DEPARTEMENT
ONDERWIJS & VORMING

Programma

9u40	Extra leeransen voor leerlingen die de onderwijstaal onvoldoende beheersen: zes praktische bouwstenen. <i>prof. dr. Jordi Casteleyn (Universiteit Antwerpen)</i>
10u30	Werken met letters en klanken in de volledige kleuterschool. <i>Lieve Van Severen (Odisee)</i>
11u10	Koffiepauze
11u30	Verplaatsing naar workshops, deel I
11u40	Workshops, deel I
13u	Broodjeslunch
13u50	Verplaatsing naar workshops, deel II
14u	Workshops, deel II
15u20	Receptie

Extra leerkanzen voor leerlingen die de onderwijstaal onvoldoende beheersen

Zes praktische bouwstenen

Jordi Casteleyn

Antwerp School of Education
Universiteit Antwerpen

Over het project

Wat zijn de kenmerken van een effectief taaltraject voor leerlingen met nood aan taalsteun?

Wat zijn de kenmerken van een effectief
taaltraject voor leerlingen met nood aan
taalsteun?

Wat zijn de kenmerken van een effectief taaltraject voor **leerlingen met nood aan taalsteun**?

een voorbeeld ...

Universiteit Antwerpen
ASOE | Antwerp
School of Education

Oudercontact

Voeg locatie of videogesprek toe

18 nov. 2021 17:10 tot 17:40

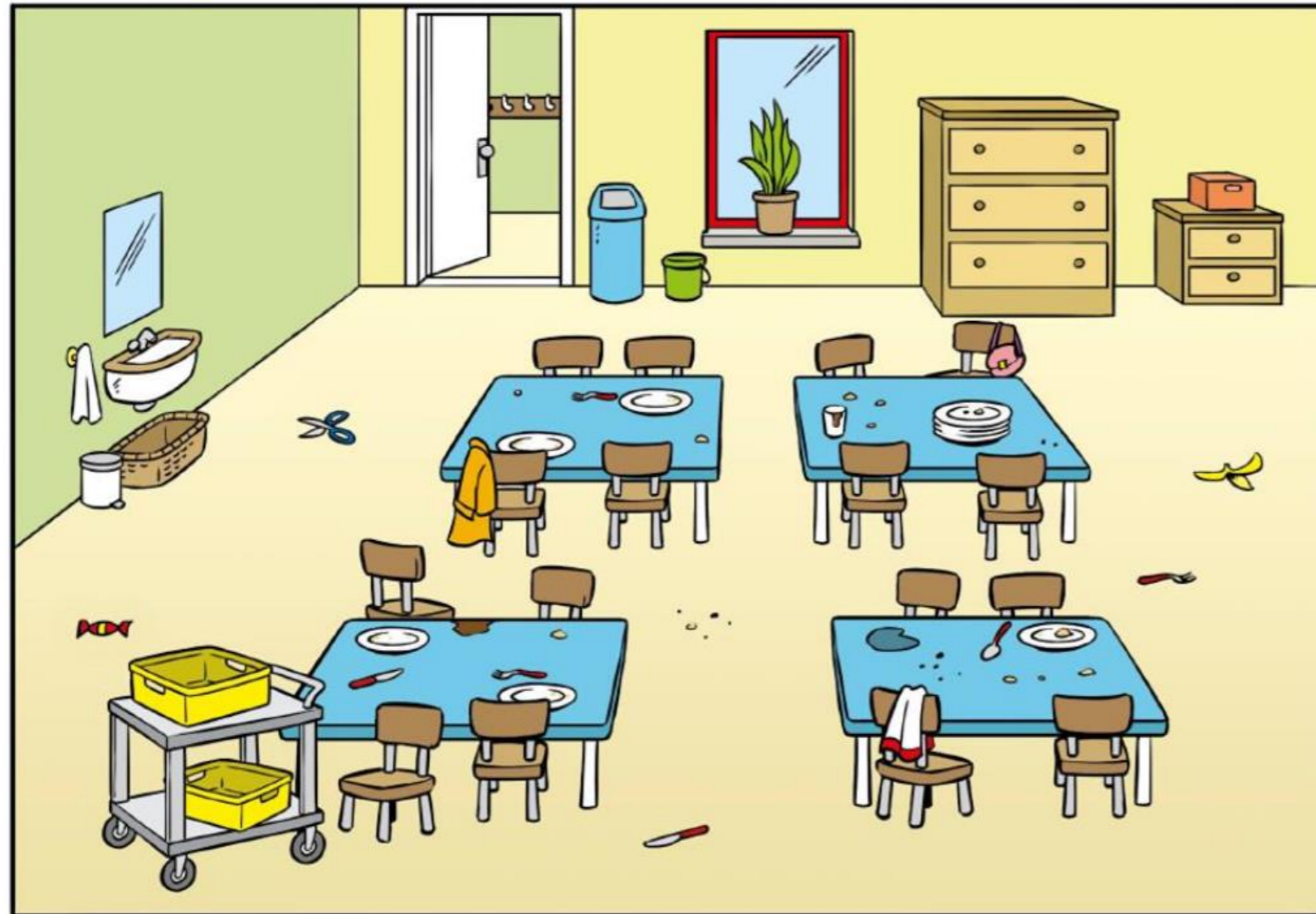
Melding 1 uur vóór begin

Melding 1 dag vóór begin

Voeg genodigden toe

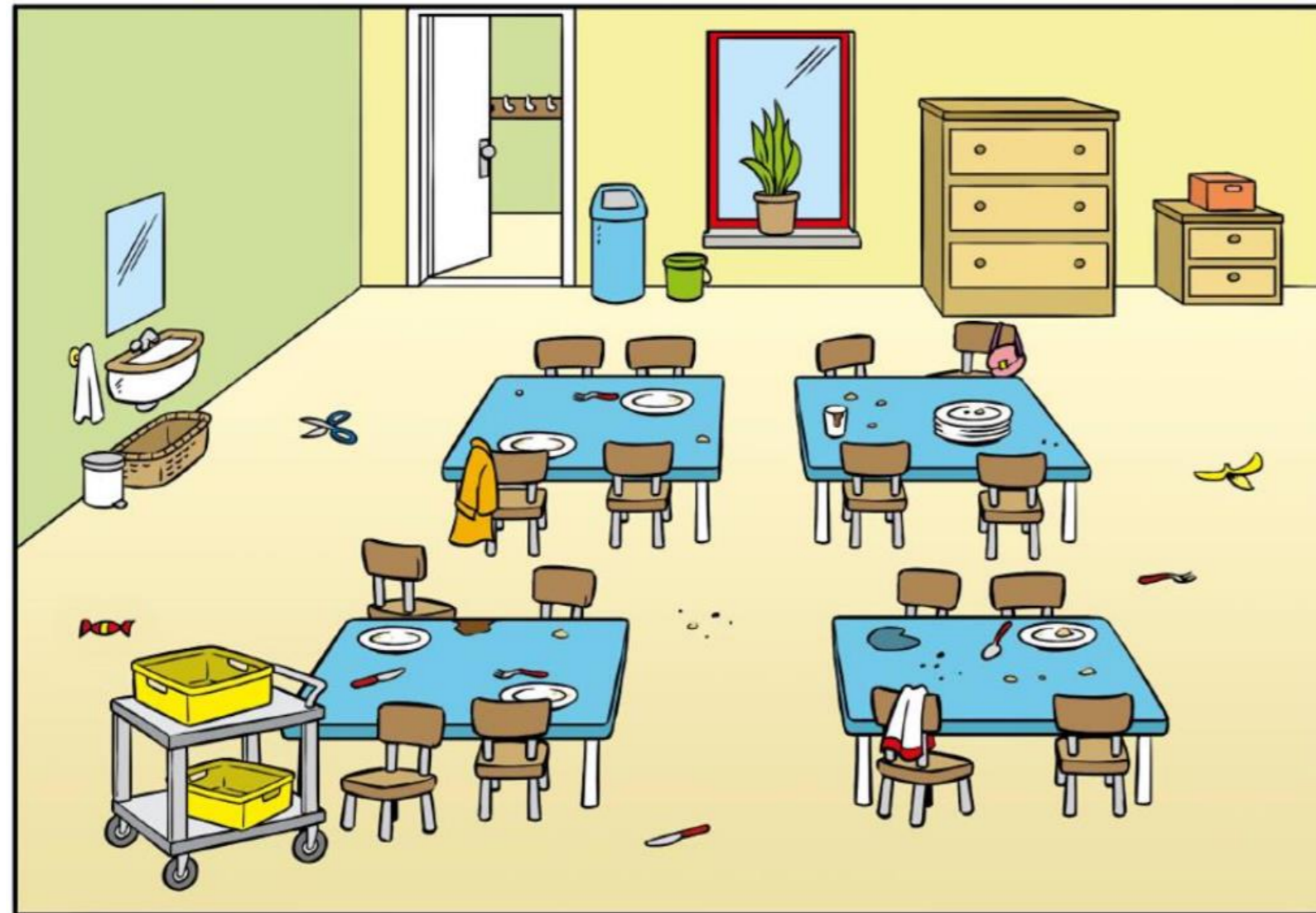
Voeg notities of URL toe

	Wat zegt de toetsafnemer?
	<p><i>Vanaf nu doen jullie het alleen. Luister goed!</i></p>
	<p>1. <i>Gooi het snoepje dat op de grond ligt, in de grote vuilbak naast het raam. Trek een lijn van het snoepje naar de juiste plaats.</i></p>

woordenkennis, instructies, enzovoort

	Wat zegt de toetsafnemer?
	<i>Vanaf nu doen jullie het alleen. Luister goed!</i>
	1. Gooi het snoepje dat op de grond ligt, in de grote vuilbak naast het raam. Trek een lijn van het snoepje naar de juiste plaats.

educatieve handeling

Gobyn & Loman (2021)

HULPPIET

Vind jij de Pieten ook zo leuk? Ze zijn grappig en kunnen heel goed klimmen. Ook jij kunt een Hulppiet worden, verkleed je in Pietenkleren en help Sinterklaas een handje! Volg de stappen en teken een Hulppietje.

1

2

3

4

5

6

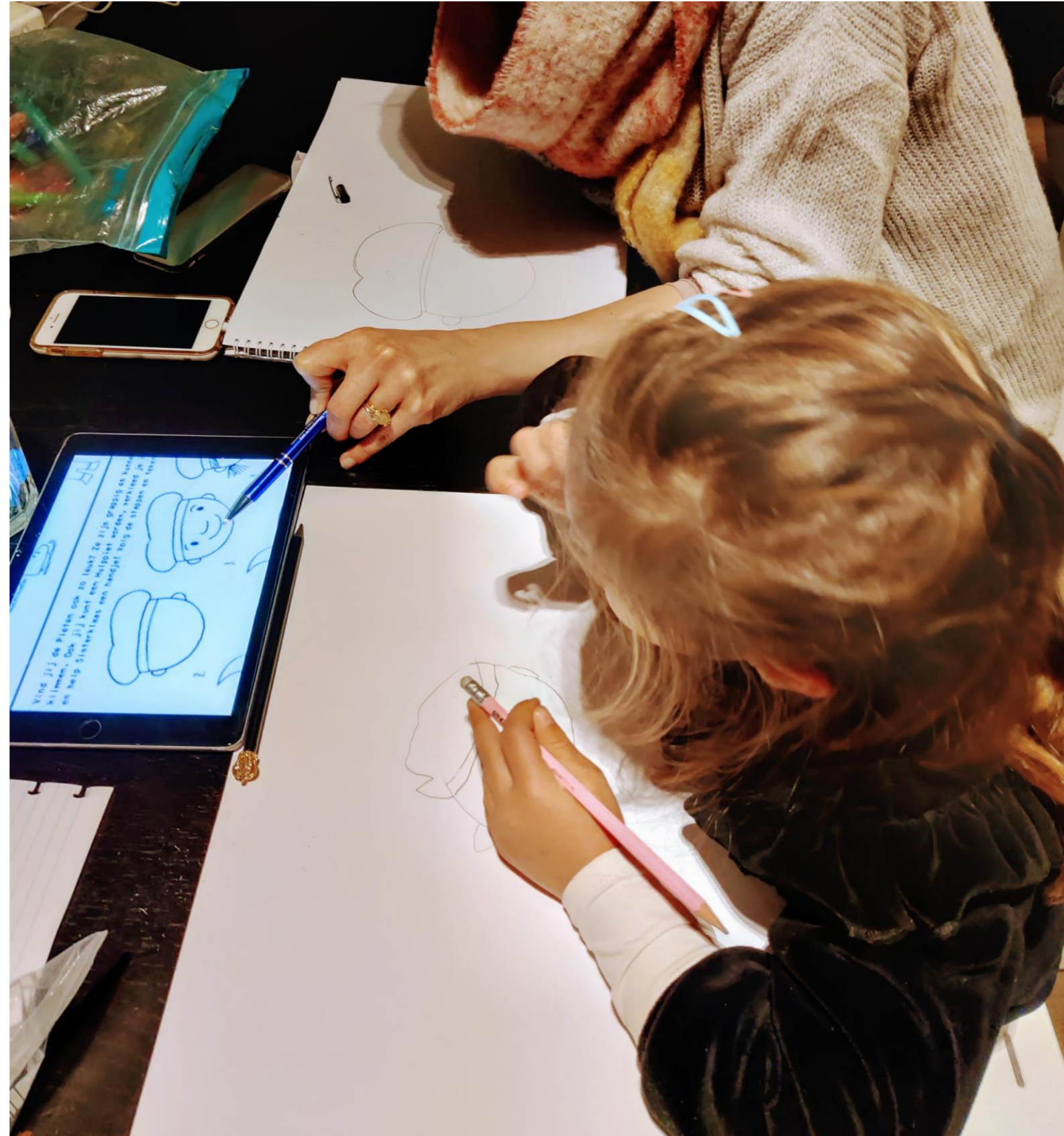
7

8

Deze mini-tekenworkshop komt uit het Ik-kan-tekenen Decemberboek; stap voor stap leren tekenen over Sinterklaas, Kerstnis, Oud & Nieuw en Sneeuwpret. Ideaal December-cadeau! Teken tijdens het wachten op de Sint, tussen de gangen van het kerstdiner door of gezellig samen op een donkere Decenberdag. Waar of hoe dan ook, iedereen kan tekenen!

Wat kunnen we uit dit voorbeeld meenemen?

- Taalondersteuning geldt voor een grote groep leerlingen.
Niet enkel de 'klassieke' doelgroep van meertalige leerlingen.
- Taal is meer dan enkel lezen, luisteren, spreken of schrijven.
Het is al die competenties. En nog veel meer.
- Taalondersteuning kan op verschillende manieren georganiseerd worden.
- Taalondersteuning organiseren is complex.
Het wordt extra complex in tijden van post-corona leerachterstand en lerarentekort.
- Taalondersteuning werkt.

Hoe kunnen schoolteams
met zulke voorbeelden omgaan?

Kortom, wat werkt? ...

Praktische leidraad
bij het onderzoek Taalintegratietrajecten

Bouwstenen voor effectieve taaltrajecten

Praktijkgids voor taalondersteuning in
het kleuter-, lager en secundair onderwijs

Astrid Geudens, Kirsten Schraeyen, Helena Taelman, Marit Trioen, Jordi Casteleyn, Mathea Simons, Tom F.H. Smits

Universiteit Antwerpen Odisee THOMAS MORE

TAAAL IN DE KLAS

Jordi Casteleyn, Astrid Geudens,
Kirsten Schraeyen, Helena Taelman,
Marit Trioen, Mathea Simons,
Tom F.H. Smits

Zes bouwstenen
voor effectieve
taaltrajecten

Lannoo
Campus

Hoe is het project ontstaan?

Opdracht van de Vlaams minister van Onderwijs in 2020:

“Wat zijn de kenmerken van een effectief taaltraject voor leerlingen die de onderwijstaal onvoldoende beheersen?”

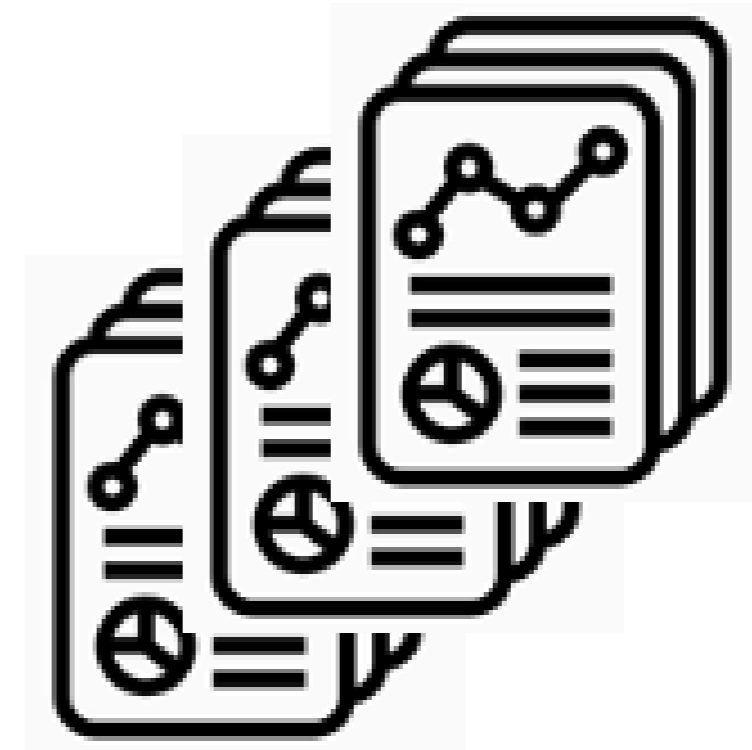
primaire studie

A of B?

meta-analyse / review

A > B

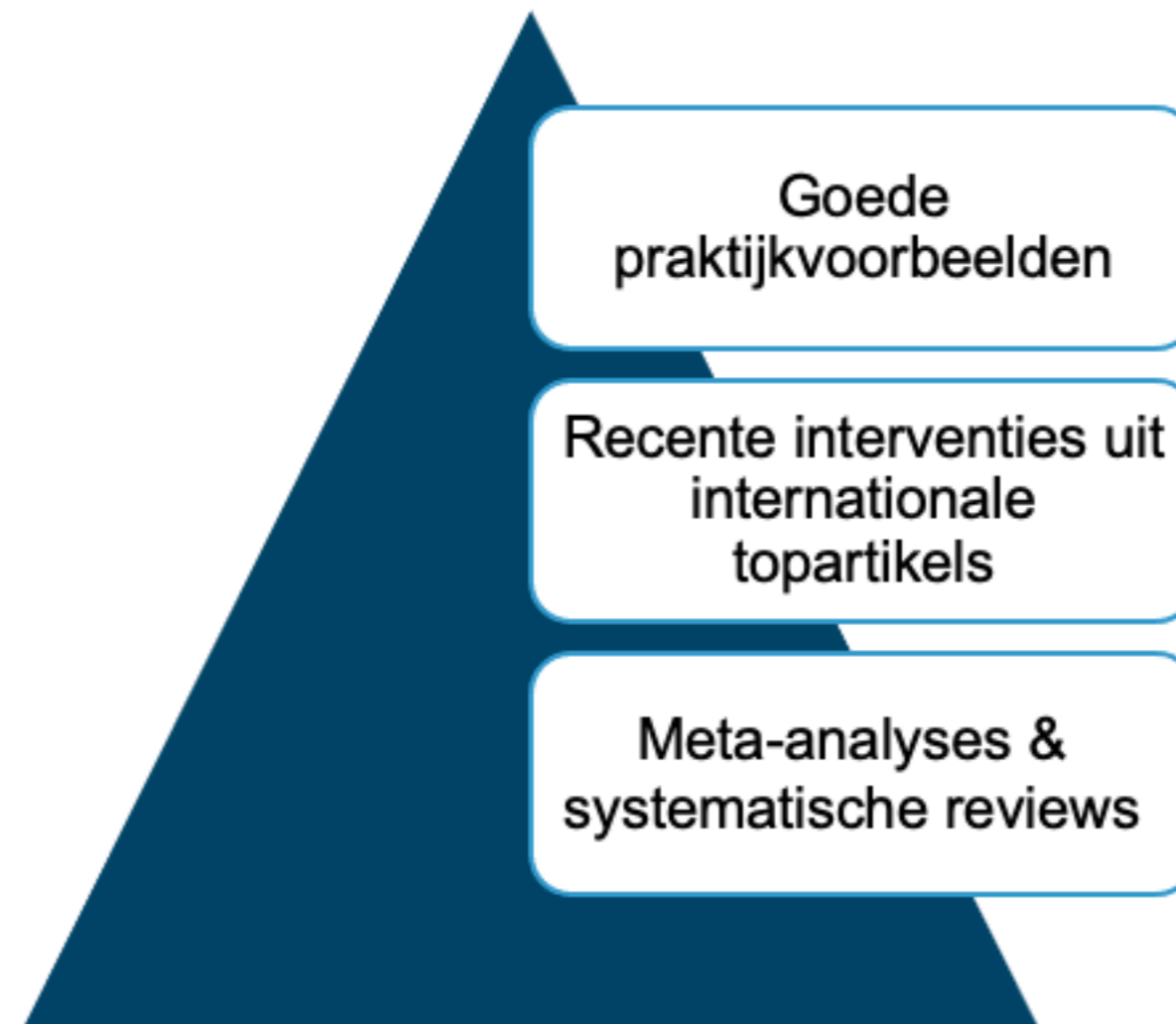

rapport taalintegratietrajecten

“focus op A”

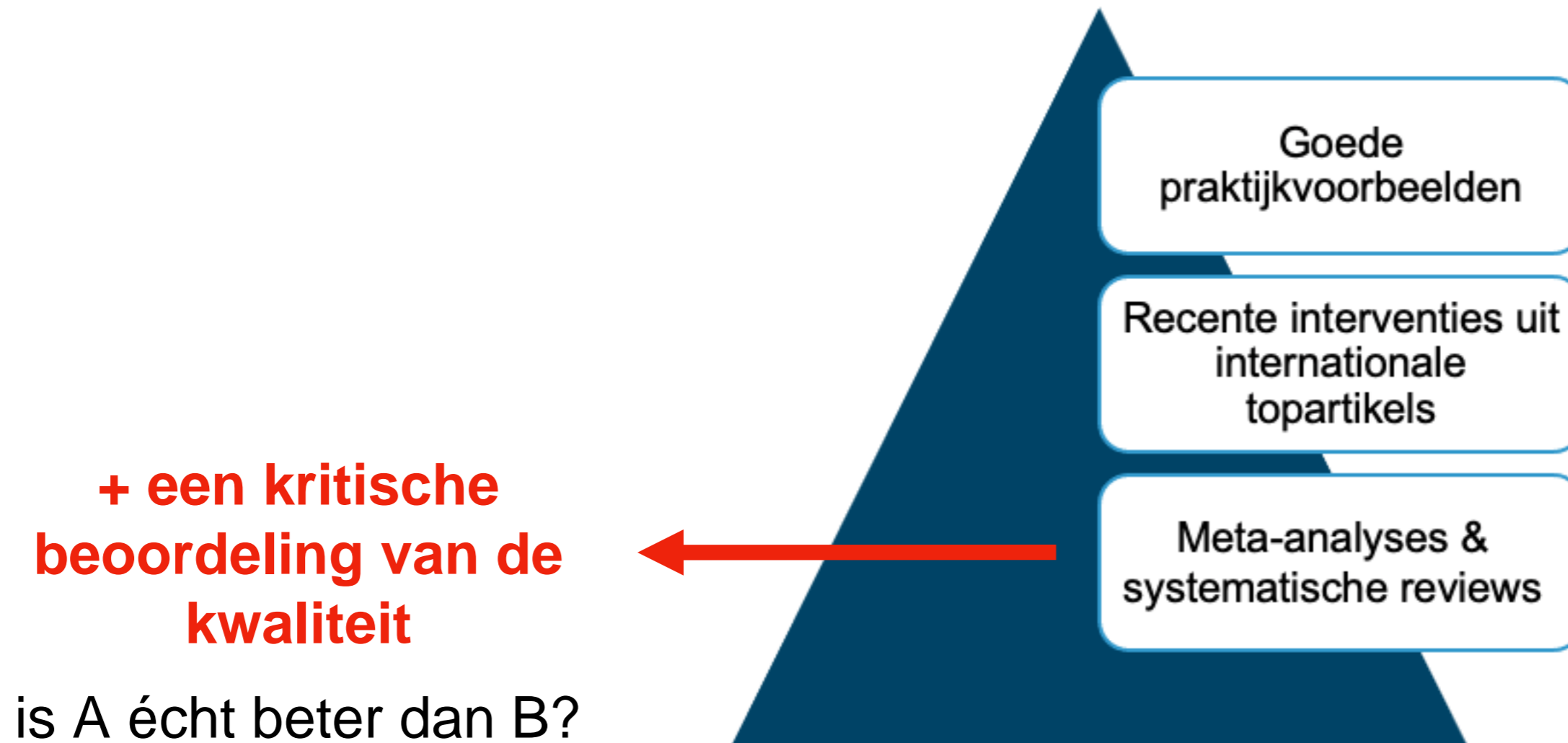
Opdracht van de Vlaams minister van Onderwijs in 2020:

“Wat zijn de kenmerken van een effectief taaltraject voor leerlingen die de onderwijstaal onvoldoende beheersen?”

Opdracht van de Vlaams minister van Onderwijs in 2020:

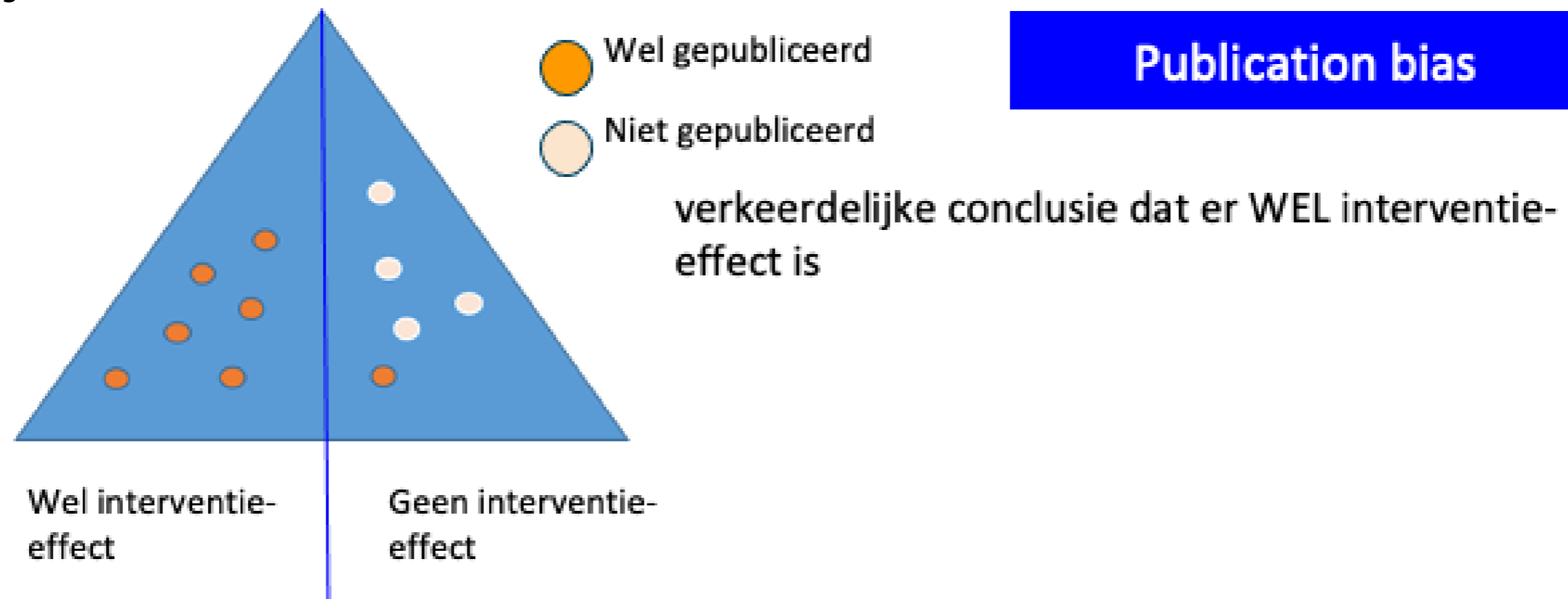
“Wat zijn de kenmerken van een effectief taaltraject voor leerlingen die de onderwijstaal onvoldoende beheersen?”

Opdracht van de Vlaams minister van Onderwijs in 2020:

“Wat zijn de kenmerken van een effectief taaltraject voor leerlingen die de onderwijstaal onvoldoende beheersen?”

Bijvoorbeeld,

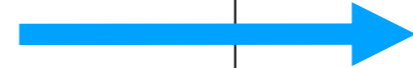
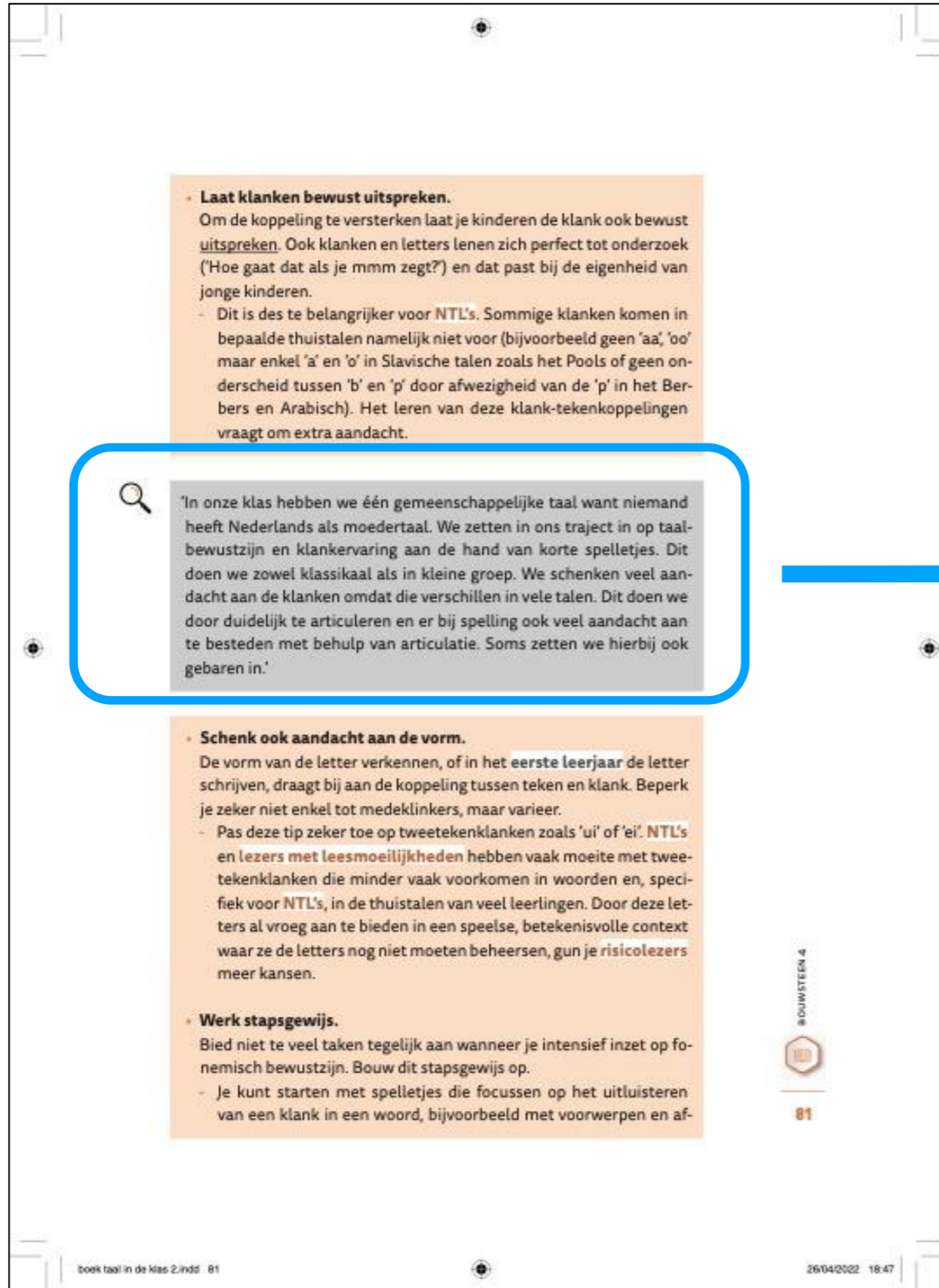
de lesinhoud aansluit) en daarna starten we een gesprek. We vinden het belangrijk om ook de koppeling te maken met lezen en schrijven. Daarom krijgen de leerlingen als vervolgstap de uitgetypte tekst van het fragment. Die lezen ze eerst en daarna schrijven ze over bepaalde stellingen of lossen ze schriftelijk vragen op. Ook thuis kunnen ze hiermee verdergaan.'

Onderzoeksevidentie?

Een groot aantal reviews voeden de eerste aanbeveling (Chambers et al., 2016; Ehri et al., 2001a; Ehri et al., 2001b; National Early Literacy Panel, 2008; Slavin et al., 2011) en de tweede aanbeveling (Cheung & Slavin, 2012a; Ehri et al., 2001a; Richards-Tutor et al., 2016; Slavin et al., 2011). Deze bouwstenen zijn duidelijk aanwezig in de meeste effectieve buitenlandse taaltrajecten met jonge kinderen, waar een zichtbaar beroep gedaan wordt op de omvangrijke onderzoeksexpertise binnen dit domein. De derde aanbeveling daarentegen is uitgewerkt op basis van een uitgebreide analyse van recente buitenlandse taaltrajecten met oudere leerlingen. Deze tips worden verder onderbouwd vanuit de reviews. Enkele reviews concluderen dat ook oudere leerlingen nog vorderingen kunnen maken op het vlak van technisch lezen als hierin geïnvesteerd wordt (Ehri et al., 2001a; Ehri et al., 2001b; Flynn et al., 2012; Wanzek et al., 2013). Eén review verwijst naar motivatie en integratie in zaakvakken als beloftevolle bouwstenen (Baye et al., 2019). Daarnaast komen ook strategieën voor leesbegrip en inzicht in tekststructuur aan bod in de reviews (Gajria et al., 2007; Hebert et al., 2016; Okkinga et al., 2018; Pyle et al., 2017). De laatste aanbeveling ten slotte rond schrijven wordt onderbouwd door drie reviews (Baye et al., 2019; Dietrichson, 2020; Hebert et al., 2016). Opvallend is dat schrijven in alle buitenlandse taaltrajecten met oudere leerlingen uitgebreid aan bod komt, maar ook bij jongere leerlingen een plaats krijgt.

de gids en het boek
vermelden
bij elke bouwsteen expliciet
de relevante
onderzoeksevidentie

'Inkijkje'

de gids en het boek
beschrijven
praktijkvoorbeelden
uit Vlaanderen en
uit de onderzoeksliteratuur

Taal in de klas draagt het GPRC-label, wat staat voor ‘Guaranteed Peer Reviewed Content’. Publicaties die dit label dragen hebben een peerreviewprocedure doorlopen die beantwoordt aan de internationale wetenschappelijke standaarden.

Wat zijn de inzichten van het project?

De zes bouwstenen voor een effectief taaltraject

- 1.1 Investeer in een krachtige klasaanpak om alle leerlingen te bereiken
- 1.2 Werk in kleine groep of individueel met leerlingen die extra taalsteun nodig hebben
- 1.3 Leerkrachten zijn de geknipte begeleiders, maar ook paraprofessionals en vrijwilligers kunnen mee ondersteunen
- 1.4 Laat de duur en intensiteit van het traject afhangen van jouw doelgroep, hun leeftijd en de beoogde taaldoelen

- 2.1 Hou rekening met de wisselwerking tussen de deelvaardigheden
- 2.2 Ga voor een logische en stapsgewijze opbouw van het traject
- 2.3 Verwerk je taaldoelen in relevante thema's met verschillende invalshoeken

- 3.1 Plan rijke gesprekken om de mondelinge taalvaardigheid te bevorderen
- 3.2 Voorzie voorleesmomenten met veel interactie
- 3.3 Werk doelbewust aan woordenschat, ook expliciet

- 4.1 Bereid leerlingen vroeg genoeg voor op het leren lezen
- 4.2 Zet in op een effectieve leesstart
- 4.3 Ga voor goede, strategische en gemotiveerde lezers
- 4.4 Laat schrijfp opdrachten het lezen (en spreken) versterken

- 5.1 Geef expliciete instructie
- 5.2 Laat leerlingen van en met elkaar leren
- 5.3 Geef sterke feedback
- 5.4 Integreer technologie op een wijze manier in je lessen
- 5.5 Durf in te zetten op de thuistaal om je instructie te versterken

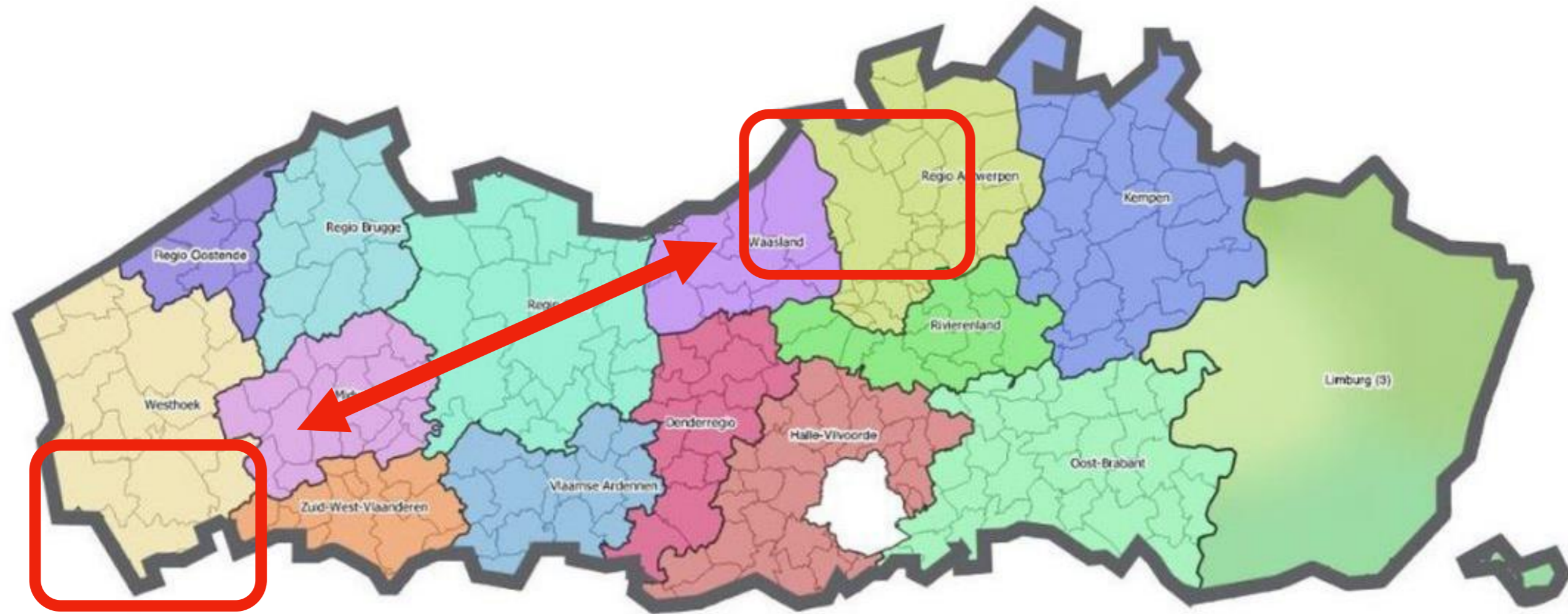

- 6.1 Monitor je leerlingen en stem je onderwijs hierop af
- 6.2 Grijp de kans om te blijven leren
- 6.3 Werk samen met je team vanuit een gedeelde en gedragen missie

Enkele belangrijke opmerkingen

- Dit project focust op het **volledige leerplichtonderwijs**, dus van kleuter- tot en met secundair onderwijs.
- “**Leerlingen** die nood hebben aan extra taalondersteuning” zijn:
 - Nederlandsetaalleerders (NTL's)
 - Leerlingen met een taalontwikkelingsachterstand (blootstellingsachterstand)
 - Leerlingen met een taalontwikkelingsstoornis
 - Leerlingen met lees- en of spellingmoeilijkheden (Bijv. o.a. dyslexie)
- Een **taaltraject** biedt leerlingen met nood aan taalsteun duurzame, intentionele en intensieve taalleerkansen in de onderwijstaal.

Het project geeft een richting aan voor schoolteams, geen uitgestippelde route

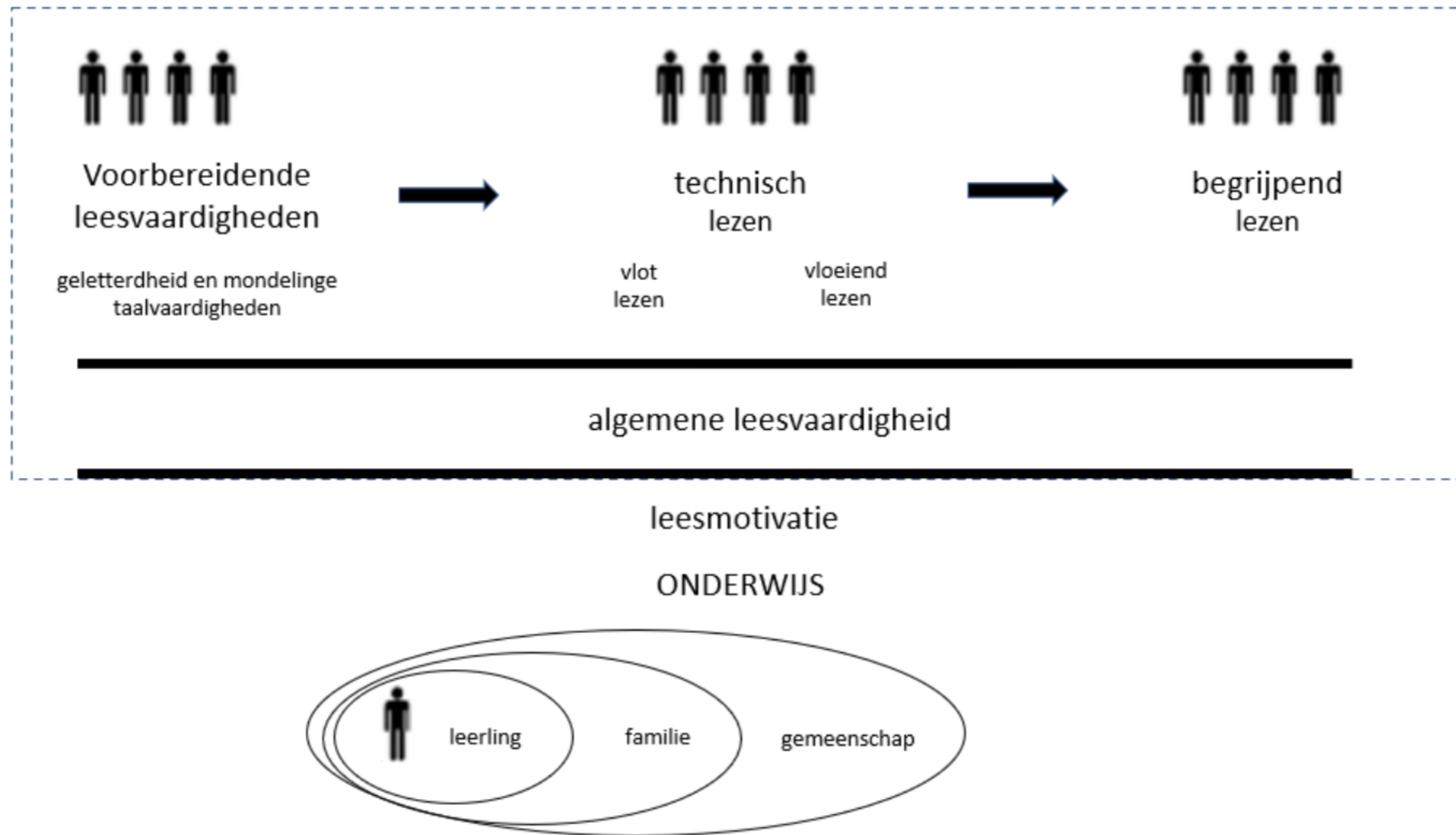

Van de praktijk naar de bouwstenen. Een concreet voorbeeld.

+ schrijven en lezen zijn als twee emmers uit dezelfde waterput

(Dit schema is een sterk vereenvoudigde weergave van het proces van leren lezen.)

Welke leerling zou jij het hoogst scoren?

Welke leerling zou jij het hoogst scoren?

Enkele richtvragen voor jullie:

- Leest de leerling zonder te haken? Af en toe struikelen over een woord mag.
- Leest de leerling op een aangenaam tempo? Niet te snel, niet te traag?
- Leest de leerling met intonatie?
- Maakt de leerling een begin en een einde aan de zinnen? Stopt de leerling na een leesteken?
- Kan jij de tekst volgen zonder dat je hem voor je ziet?
- Is het aangenaam om naar de leerling te luisteren?
- Heb je de indruk dat de leerling begrijpt wat die leest?

Tweede luisterronde

- We luisteren nog eens naar de leerling die volgens jullie het minst hoog scoorde.
- Jullie krijgen nu de voorgelezen tekst erbij.
- Nieuwe vraag: **hoe kunnen we deze leerling helpen?**
Meer specifiek: waar worstelt die leerling mee? Waar heeft deze leerling problemen mee?

Leerling 1

Als bezeten probeert moeder mij wakker te krijgen. Ze verwacht dat ik samen met vader naar de moskee ga om te bidden. Dat hoort nu eenmaal zo. Daarna kan ik dan gelijk meegaan om het schaap te kelen. Ik heb veel slaap en weinig zin. De moskee valt mee. Indien je er binnenwandelt, moet je zeker salaam aleikum zeggen, anders schieten de vaders hun ogen vuur. (...)

‘Ayoub!’ Moeders stem komt vanuit de keuken. Zelfs als ik mijn hoofdkussen tegen mijn oren duw, gaat het geluid er dwars doorheen.

‘Ayoub, je bent al dertien en je gedraagt je als een kleuter! Kom naar beneden! Over een kwartier komt je vader! Ik heb alvast de riem klaargelegd zodat die magere benen van je ervan langs gaan krijgen.’

Magere benen? Je moet moeder niet te veel geloven, mijn benen zijn redelijk gespierd. Ze zegt dat ik dertien ben, terwijl ze mijn leeftijd goed genoeg kent. Het is omdat ik ver voor ben op mijn leeftijdsgenoten.

Als vader kwaad is, zegt hij altijd: ‘Die jongen heeft al een snor, maar hij gedraagt zich als een baby wiens pampers ververst moet worden.’

Op een dag was ik het zo beu dat ik mijn snor wou afscheren. In de badkamer deed ik het hoe het moest. Flink veel scheerschuim onder mijn neus en dan met een ouderwets scheermesje een gezwinde beweging. Zo veel bloed, mijn bovenlip had ik er bijna helemaal afgesneden. Ik gilde.

Leerling 2

Over een broertje dat eruitziet als een buitenaards wezen

‘Er zit niks anders op. We gaan Benjamin bezoeken.’ Het voelt alsof hij dwars door de kokende lava heel even mijn hart heeft aangeraakt. Ik mag mee naar Benjamin.

‘Deze keer is het serieus,’ zegt hij terwijl we vijf trappen oplopen. ‘Heb je waterpokken gehad?’

‘Ja....’ Ik ben buiten adem. ‘Ik zat onder de blaasjes en het jeukte als een gek.’

De lucht is zwaar en ruikt naar medicijnen. We hadden allebei geen zin meer in de lift. Op een dag heb je genoeg van sombere oma’s met infuuskapstokken.

‘En nu?’ vraagt Adam. ‘Heb je koorts, diarree, buikpijn, snot?’

‘Ik heb helemaal niks.’

Ik blijf staan en kijk naar hem. Mijn hart bonkt. ‘Ik moet het weten. Voordat ik hem zie. Wie is Benjamin?’

We zijn in een gebouw vol ellende en ik wil voorbereid zijn. Krijg ik straks een kaal hoofd te zien? Eén been, vreselijke pijn, iemand in coma?

‘Op dit moment,’ zegt Adam, ‘is Benjamin nog helemaal niemand. Maar het is de bedoeling dat hij mijn broertje wordt.’

‘De bedoeling?’

‘Hij is vandaag min zesenzeventig dagen oud.’

Ik slik. ‘Ik wist niet dat je dan kon leven...’

Hoe kan een schoolteam deze leerlingen helpen?

Hoe kan een schoolteam deze leerlingen helpen?: Een mogelijk antwoord.

- **Leerlingen** lezen een tekst voor. Dit wordt opgenomen.
- **Leerkrachten** luisteren naar de opnames: eerst individueel, daarna in team. Verschillen in mening worden in groep besproken.
- Leerlingen worden geselecteerd.
- **Tutorsessies**, in samenwerking met studenten van een nabije hogeschool: Focus op vloeiend lezen én leesbegrip
 - Belang van geïntegreerde aanpak (motivatie – technisch – begrip)
 - Belang van thema's die aansluitend bij leefwereld van de leerlingen

Hoe zagen deze tutorsessies eruit? (1)

- 1e graad secundair onderwijs
- 2 keer per week, 20 minuten per sessie, 10 weken
- 1-op-1 of groepjes van 2 à 3 leerlingen

- Rijke, authentieke teksten met complexe verhaalstructuur en thema's
- Fragmenten uit boeken voor lezers van 12–14 jaar
- Zowel fictie als non-fictie
- Teksten mogen iets moeilijker zijn dan niveau van de leerling, en stijgen uiteindelijk in moeilijkheidsgraad

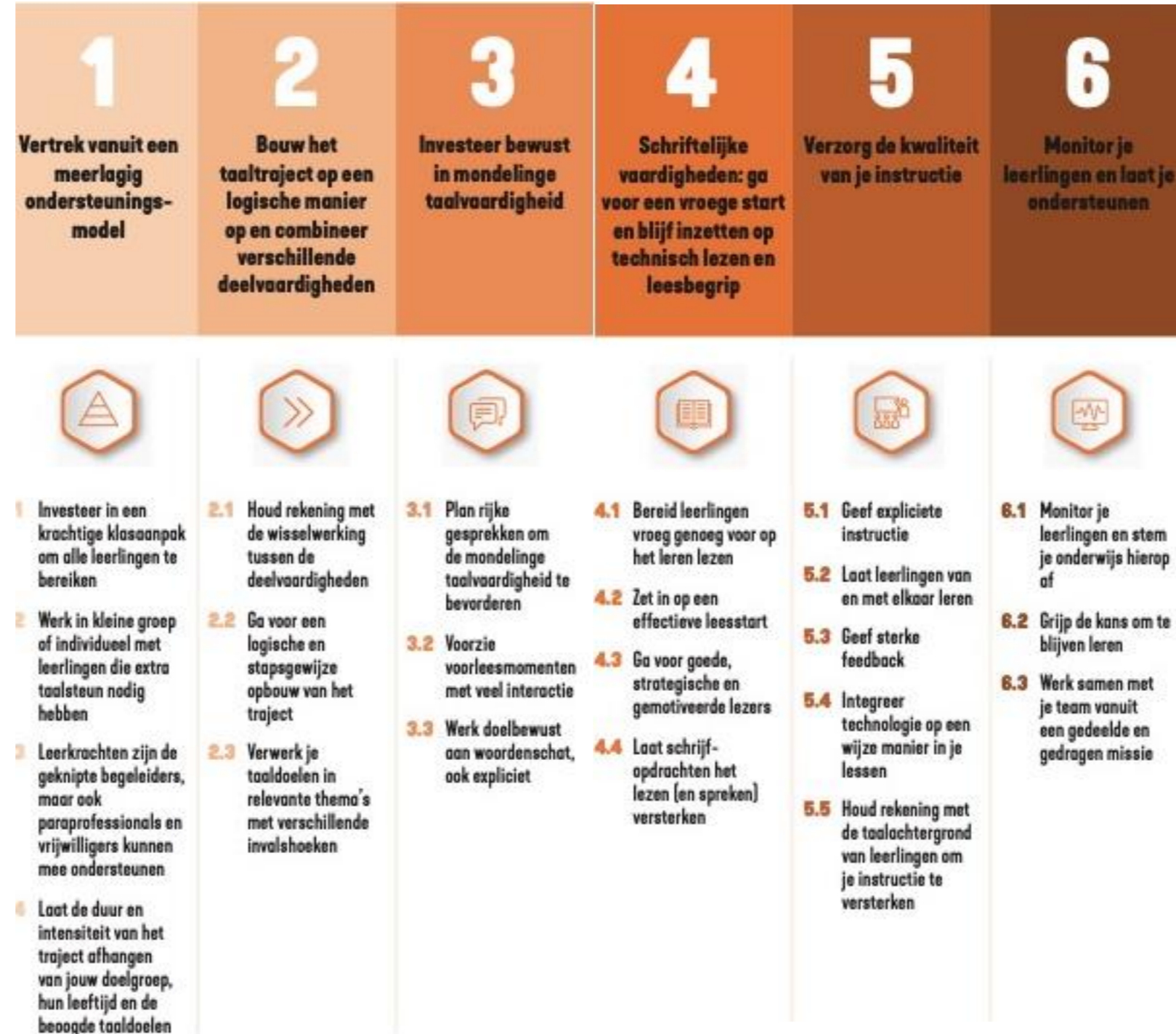
Hoe zagen deze tutorsessies eruit? (2)

- focus op **herhaling**: bv. de leerlingen vertellen waar het fragment over ging dat de vorige keer gelezen is.
- **modelling**: bv. tutor leest het fragment eerst voor.
- **woordenschat**: bv. leerlingen noteren moeilijke woorden in een logboek en bedenken bij elk woord een zin waarin het woord voorkomt. Bv., “leder”.
- **praten** over de tekst: bv. de leerling vat samen waar het net gelezen fragment over ging.
- zoveel mogelijk concrete **feedback**: bv. de tutor geeft specifieke feedback op punctuatie. Bv., “Hier moet je een langere pauze laten, want hier staat een punt.”
- **motivatie!**

Dit schoolteam brengt de zes bouwstenen al in de praktijk

De zes bouwstenen voor een effectief taaltraject

1

Vertrek vanuit een meerlagig ondersteuningsmodel

- 1.1** Investeer in een krachtige klasaankpak om alle leerlingen te bereiken
- 1.2** Werk in kleine groep of individueel met leerlingen die extra taalsteun nodig hebben
- 1.3** Leerkrachten zijn de geknipte begeleiders, maar ook professionals en vrijwilligers kunnen mee ondersteunen
- 1.4** Laat de duur en intensiteit van het traject afhangen van jouw doelgroep, hun leeftijd en de beoogde taaldoelen

1.1 Investeer in een krachtige klasaankpak om alle leerlingen te bereiken

1.2 Werk in kleine groep of individueel met leerlingen die extra taalsteun nodig hebben

1.3 Leerkrachten zijn de geknipte begeleiders, maar ook paraprofessionals en vrijwilligers kunnen mee ondersteunen

1.4 Laat de duur en intensiteit van het traject afhangen van jouw doelgroep, hun leeftijd en de beoogde taaldoelen

2

Bouw het taaltraject op een logische manier op en combineer verschillende deelvaardigheden

- 2.1** Houd rekening met de wisselwerking tussen de deelvaardigheden
- 2.2** Ga voor een logische en stapsgewijze opbouw van het traject
- 2.3** Verwerk je taaldoelen in relevante thema's met verschillende invalshoeken

2.1 Hou rekening met de wisselwerking tussen de
deelvaardigheden

2.2 Ga voor een logische en stapsgewijze opbouw van het traject

2.3 Verwerk je taaldoelen in relevante thema's met verschillende
invalshoeken

3

Investeer bewust in mondelinge taalvaardigheid

- 3.1** Plan rijke gesprekken om de mondelinge taalvaardigheid te bevorderen
- 3.2** Voorzie voorleesmomenten met veel interactie
- 3.3** Werk doelbewust aan woordenschat, ook expliciet

3.1 Plan rijke gesprekken om de mondelinge taalvaardigheid te bevorderen

3.2 Voorzie voorleesmomenten met veel interactie

3.3 Werk doelbewust aan woordenschat, ook expliciet

4

Schriftelijke vaardigheden: ga voor een vroege start en blijf inzetten op technisch lezen en leesbegrip

- 4.1 Bereid leerlingen vroeg genoeg voor op het leren lezen
- 4.2 Zet in op een effectieve leesstart
- 4.3 Ga voor goede, strategische en gemotiveerde lezers
- 4.4 Laat schrijfoopdrachten het lezen (en spreken) versterken

- 4.1 Bereid leerlingen vroeg genoeg voor op het leren lezen
- 4.2 Zet in op een effectieve leesstart
- 4.3 Ga voor goede, strategische en gemotiveerde lezers
- 4.4 Laat schrijfoopdrachten het lezen (en spreken) versterken

5

Verzorg de kwaliteit van je instructie

- 5.1** Geef expliciete instructie
- 5.2** Laat leerlingen van en met elkaar leren
- 5.3** Geef sterke feedback
- 5.4** Integreer technologie op een wijze manier in je lessen
- 5.5** Houd rekening met de taalachtergrond van leerlingen om je instructie te versterken

5.1 Geef expliciete instructie

5.2 Laat leerlingen van en met elkaar leren

5.3 Geef sterke feedback

5.4 Integreer technologie op een wijze manier in je lessen

5.5 Hou rekening met de taalachtergrond van leerlingen om je instructie te versterken

6

Monitor je leerlingen en laat je ondersteunen

- 6.1** Monitor je leerlingen en stem je onderwijs hierop af
- 6.2** Grijp de kans om te blijven leren
- 6.3** Werk samen met je team vanuit een gedeelde en gedragen missie

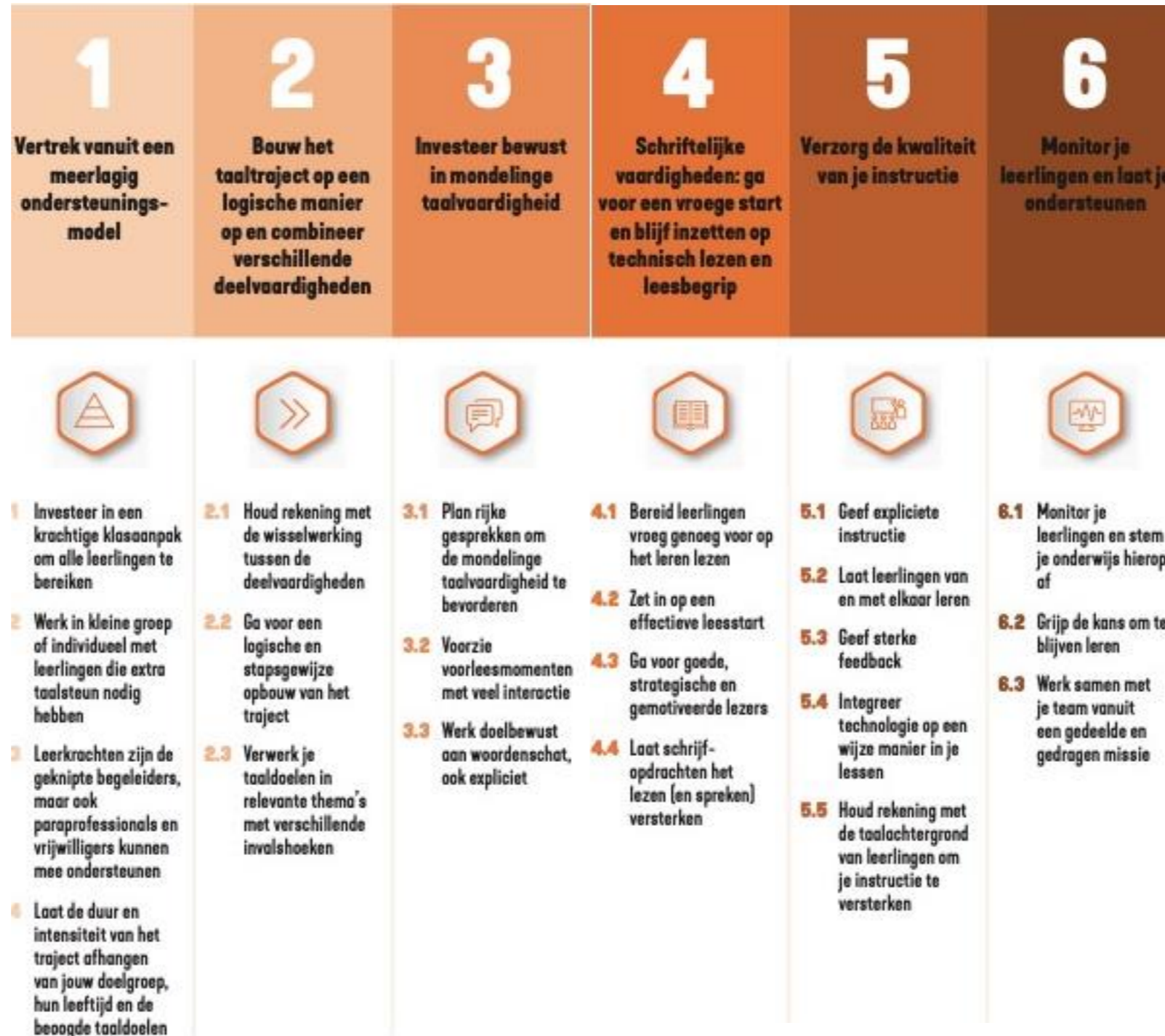

6.1 Monitor je leerlingen en stem je onderwijs hierop af

6.2 Grijp de kans om te blijven leren

6.3 Werk samen met je team vanuit een gedeelde en
gedragen missie

De zes bouwstenen voor een effectief taaltraject

- 1.1 Investeer in een krachtige klasaanpak om alle leerlingen te bereiken
- 1.2 Werk in kleine groep of individueel met leerlingen die extra taalsteun nodig hebben
- 1.3 Leerkrachten zijn de geknipte begeleiders, maar ook paraprofessionals en vrijwilligers kunnen mee ondersteunen
- 1.4 Laat de duur en intensiteit van het traject afhangen van jouw doelgroep, hun leeftijd en de beoogde taaldoelen

- 2.1 Hou rekening met de wisselwerking tussen de deelvaardigheden
- 2.2 Ga voor een logische en stapsgewijze opbouw van het traject
- 2.3 Verwerk je taaldoelen in relevante thema's met verschillende invalshoeken

- 3.1 Plan rijke gesprekken om de mondelinge taalvaardigheid te bevorderen
- 3.2 Voorzie voorleesmomenten met veel interactie
- 3.3 Werk doelbewust aan woordenschat, ook expliciet

- 4.1 Bereid leerlingen vroeg genoeg voor op het leren lezen
- 4.2 Zet in op een effectieve leesstart
- 4.3 Ga voor goede, strategische en gemotiveerde lezers
- 4.4 Laat schrijfp opdrachten het lezen (en spreken) versterken

- 5.1 Geef expliciete instructie
- 5.2 Laat leerlingen van en met elkaar leren
- 5.3 Geef sterke feedback
- 5.4 Integreer technologie op een wijze manier in je lessen
- 5.5 Durf in te zetten op de thuistaal om je instructie te versterken

- 6.1 Monitor je leerlingen en stem je onderwijs hierop af
- 6.2 Grijp de kans om te blijven leren
- 6.3 Werk samen met je team vanuit een gedeelde en gedragen missie

- Elke bouwsteen is essentieel voor een effectief taaltraject. je moet ze dus samen gebruiken. Je kan er niet eentje weglaten.
- Besef als schoolteam ook wat jullie al goed doen.
- Taaltrajecten zijn goed voor iedereen:
Wat goed is voor leerlingen met nood aan taalsteun, is goed voor alle leerlingen.

Aandacht voor details in
klanken, woorden,
zinnen en teksten

Extra leerkanzen voor leerlingen die de onderwijstaal onvoldoende beheersen

Zes praktische bouwstenen

Jordi Casteleyn

Antwerp School of Education
Universiteit Antwerpen

Een ander voorbeeld

PRAKTISCHE FICHE

Werken met een eigen leerlijn voor Nederlandsetaalleerders op laag 2

Onderwijsvorm	lager onderwijs, secundair onderwijs
Bouwsteen	Bouwsteen 1 – Vertrek vanuit een meerlagig ondersteuningsnetwerk
Aanbeveling	1.2. Werk in kleine groep of individueel met leerlingen die extra taalsteun nodig hebben 1.4. Laat de duur en intensiteit afhangen van jouw doelgroep, hun leeftijd en de beoogde taaldoelen

Achtergrond

Een team Amerikaanse onderzoekers ontwikkelde een intensief programma om de woordenschat (school- en vaktaal) en het leesbegrip van gevorderde Engelsetaalleerders in het vierde en vijfde leerjaar te versterken. Elke dag werkte een leerkracht 30 tot 40 minuten met een vast groepje van vier tot zes leerlingen aan een eigen leerlijn. Bouwstenen van het programma waren de volgende: een thematische aanpak vanuit rijke, complexe teksten, expliciete instructie in school- en vaktaal, geïntegreerd werken aan mondelinge en schriftelijke vaardigheden in zowel taal- als zaakvakken, herhaalde leer- en oefenkansen voor schriftelijke vaardigheden. Het programma had een positieve invloed op de woordenschatkennis (school- en vaktaal) van de leerlingen.

Beschrijving

Er bestaan verschillende manieren om een taaltraject voor leerlingen met nood aan taalsteun vorm te geven. Vooral voor wat de concrete invulling en organisatie van het traject op de tweede en derde laag van het ondersteuningsmodel betreft, bestaan er meerdere mogelijkheden:

Onderwijsvorm	lager onderwijs, secundair onderwijs
Bouwsteen	Bouwsteen 1 – Vertrek vanuit een meerlagig ondersteuningsnetwerk
Aanbeveling	<p>1.2. Werk in kleine groep of individueel met leerlingen die extra taalsteun nodig hebben</p> <p>1.4. Laat de duur en intensiteit afhangen van jouw doelgroep, hun leeftijd en de beoogde taaldoelen</p>

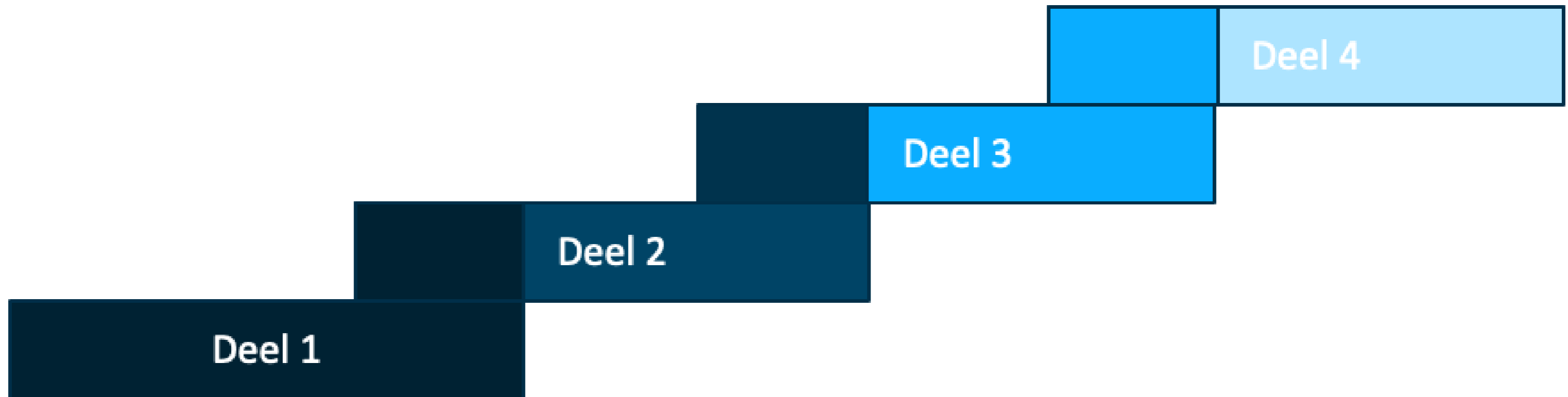
Een team Amerikaanse onderzoekers ontwikkelde een intensief programma om de woordenschat (school- en vaktaal) en het leesbegrip van gevorderde Engelsetaalleerders in het vierde en vijfde leerjaar te versterken. Elke dag werkte een leerkracht 30 tot 40 minuten met een vast groepje van vier tot zes leerlingen aan een eigen leerlijn. Bouwstenen van het programma waren de volgende: een thematische aanpak vanuit rijke, complexe teksten, expliciete instructie in school- en vaktaal, geïntegreerd werken aan mondelinge en schriftelijke vaardigheden in zowel taal- als zaakvakken, herhaalde leer- en oefenkansen voor schriftelijke vaardigheden. Het programma had een positieve invloed op de woordenschatkennis (school- en vaktaal) van de leerlingen.

- Werk met een kleine groep van vier tot zes leerlingen.
- Begeleid deze groep zelf als klasleerkracht, of laat een ondersteunende leerkracht dit doen.
- Ondersteun deze leerlingen intensief, bijvoorbeeld 30 tot 40 minuten per dag gedurende een vijftiental weken.
- Werk met een eigen leerlijn die los staat van het klasprogramma (maar er wel op voortbouwt) en die focust op school- en vaktaal, leesbegrip en schrijven.
- Ontwerp op basis van deze leerlijn een programma dat je rond een aantal zorgvuldig gekozen thema's opbouwt die bij een bepaald zaakvak passen, bijvoorbeeld mens en maatschappij.
- Vertrek bij elk thema vanuit rijke en complexe teksten waarin telkens een aantal doelwoorden (school- en vaktaalwoorden) verwerkt zijn.
- Laat je leerlingen deze teksten meerdere keren lezen, bijvoorbeeld eerst begeleid lezen, dan lezen om argumenten te zoeken enz.
- Voorzie expliciete instructie in de school- en vaktaalwoorden.
- Plan voldoende mogelijkheden voor discussie in kleine groep in.
- Bied gestructureerde leerkanalen aan om te oefenen op schriftelijke vaardigheden.
- Gebruik de thuistaal van de leerlingen als hefboom tijdens je instructie.

NIET...

MAAR: Een logische en stapsgewijze opbouw (traject)

Een logische en stapsgewijze opbouw (taaldoelen)

Een logische en stapsgewijze opbouw (activiteit)

SERP *argument • agreement • perspective • issue • opinion*

word generation

UNIT 4-04
SHOULD STUDENTS BE REQUIRED TO WEAR UNIFORMS?

SCHEDULE

- Day 1
Anten News
Reader's Theater
- Day 2
Character Perspectives
- Day 3
Word Study
- Day 4
Flair
- Day 5
Article Analysis
- Day 6
Science
- Days 7 and 8
Prepare and Debate
- Day 9
First Draft
- Day 10
Writing

SERP © 2015 Unit 4-04 69

Word Generation Elementary, SERP Institute

Day 10 *argument • agreement • perspective • issue • opinion*

Writing **Should uniforms be required?**

Letter to the Leadership

Now that you have read and heard different **perspectives** and **arguments** about school uniforms and written a first draft expressing your **opinion**, write a letter to the leadership team at your school about your position on the **issue**. Support your ideas with other text. Use as many focus words as you can.

Dear _____,

Sincerely,

Word Generation Elementary, SERP Institute

Stap 1

Day 1

argument + agreement + perspective + issue + opinion

Reader's Theater

Should uniforms be required?

Forming Arguments

Ms. Barros' students discuss the difference between an **argument** and **arguing**. They debate whether wearing uniforms at school is a good idea.

Line

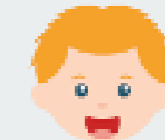
- 1 **Missy:** I don't get it. My mother tells me not to argue with her, and now Ms. Barros says that arguing is good for us! She says that it helps us learn.
- 2 **Santos:** I'm not going to argue with anyone no matter what the teacher says. My father already grounded me for talking back to him, and yelling hurts people's feelings!
- 3 **Julian:** I think Ms. Barros said "**argumentation**" or making a good **argument**; it's different from fighting or talking back.
- 4 **Rosie:** What I heard her say was that we had to discuss an **issue**, not fight about it.
- 5 **Julian:** Yeah, but that sounds like nice talking instead of trash talking. I think Ms. Barros is saying you have to have some reasons to back up what you're defending.
- 6 **Missy:** Okay, let's say that my **argument** is "I don't like school uniforms." My reason is "I like to wear my own clothes." Is this a good **argument**?

What does **Missy** say her dad's **perspective** is?

- Students should wear uniforms to school.
- Clothes are too expensive.
- Students should be able to choose what they wear to school.

What does **Julian** think?

- Uniforms are too expensive.
- Uniforms can show group membership and shared ideas.
- His basketball uniform is uncomfortable.

What does **Rosie** say her mom thinks about uniforms?

- Students should decide what they wear to school.
- Students should wear school uniforms.
- School uniforms are expensive.

Stap 2

Day 5

argument • agreement • perspective • issue • opinion

Article Analysis

Should uniforms be required?

Can school uniforms prevent violence?

Bill Clinton was president of the U.S. from 1993 to 2001. In 1996, he spoke to the American people about violence in schools. President Clinton proposed that school uniforms could help prevent violence against students. Here is part of what he said:

"This morning I want to talk with you about what we can do to break hold of gangs and violence in our schools and what we can do to create an atmosphere in our schools that promotes discipline and order and learning. ...I believe we should give strong support to school districts that decide to require young students to wear school uniforms. ...Our young people will learn to evaluate themselves by what they are on the inside, instead of what they're wearing on the outside."

President Bill Clinton, 1996

However, many argue that clothing choice has nothing to do with ending violence. They say that violence results from bigger issues like poor and unsafe neighborhoods. Critics of school uniforms also say that they violate students' constitutional rights. One of these rights is "freedom of expression," or the right to speak or present yourself as you wish. Some people argue that this means you should be able to dress however you want to. On the other hand, President Clinton suggested that students should be evaluated "by what they are on the inside, instead of what they're wearing on the outside." What is your position on this issue? Look at the two discussion questions below, and talk with a partner about the pros and cons of requiring school uniforms.

Turn, talk, and write

1. Do you agree with President Clinton that requiring school uniforms can prevent violence against students? Why or why not?

2. Do you think that expressing yourself through the clothes you wear in school should be a privilege or a right?

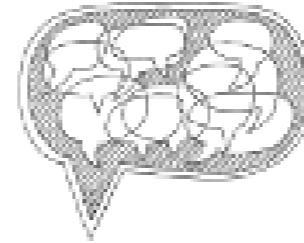
Stap 3

Days 7 and 8

argument • agreement • perspective • issue • opinion

Prepare and Debate

Should uniforms be required?

Should students be required to wear uniforms?

Gather evidence from the unit to support your perspective.

Perspective	Reasons and Evidence
<p>YES</p> <p>Students should be required to wear uniforms to school.</p>	
<p>NO</p> <p>Students should not be required to wear uniforms to school.</p>	

Step 4

Day 9

argument • agreement • perspective • issue • opinion

First Draft

Should uniforms be required?

Considering More Perspectives

Below are three different perspectives about the issue from blog posts. Read their positions and arguments as you prepare to write your own. Will you argue for or against school uniforms?

Word Generation Elementary, SERP Institute

Stap 6

Day 10

argument • agreement • perspective • issue • opinion

Writing

Should uniforms be required?

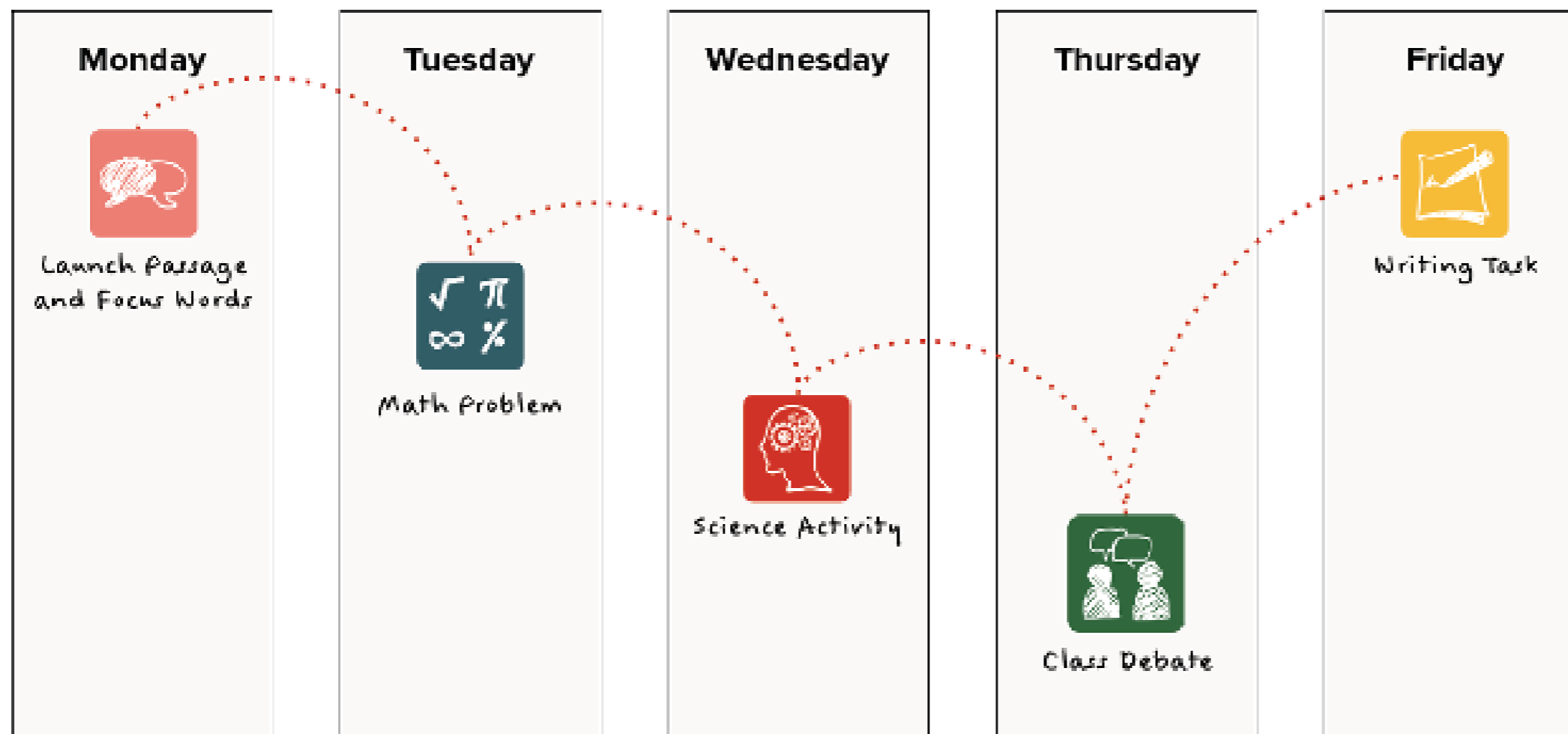
Letter to the Leadership

Now that you have read and heard different **perspectives** and **arguments** about school uniforms and written a first draft expressing your **opinion**, write a letter to the leadership team at your school about your position on the **issue**. Support your ideas with other text. Use as many focus words as you can.

Dear _____,

Sincerely,

Verwerk je taaldoelen in relevante thema's met verschillende invalshoeken

**WHEN
IS IT OKAY
TO LIE?**

Word Generation Weekly, SERP Institute

This week's issue:

WHEN IS IT OKAY TO LIE?

Dag 1

Many people know the story about George Washington's honesty. As a little boy, George chopped down a cherry tree with his shiny new axe. When confronted by his father, he immediately admitted his guilt, stating, "I cannot tell a lie." However, many historians believe this never happened, so the tale itself is a lie!

Children are often told, "Honesty is the best policy." They are taught that lying is highly **unethical**. Once someone **conceives** of you as a liar, trust may be permanently lost. Everything you say to that person from then on may seem suspicious. Lying is not just unethical; it is also bad for your reputation.

Nonetheless, research shows that people lie frequently and that about half of lies are not **detected**. What do you do if a friend asks if you like her new haircut, and you don't? What if your mom spends hours cooking, and then you hate the meal? Many people think that lying may be ethical if it is a small lie to protect someone's feelings. These "social lies" are sometimes **rationalized** as polite.

Sometimes historical truth is suppressed or twisted to support national pride. For example, Christopher Columbus engaged in many brutal practices toward Native Americans, but U.S. history has often portrayed him as a hero for "discovering America." Also, many people are wrongly taught that the Civil War in America was fought over slaves' rights. Historical documents show that it was fought over slavery. This kind of lie or misrepresentation usually exists either to protect someone's power or to protect feelings. People might avoid talking about historical facts that would make them feel guilty or critical of their ancestors. These misrepresentations are then passed on to younger generations. Over time, people become unaware of the truth and may be less willing to believe it.

Sometimes people lie to **benefit** themselves. Lying to your teacher by telling them you saw another classmate cheat is unethical, but lying to protect your classmate's feelings may appear friendly and polite. It seems that our ideas about lying are flexible and depend on who benefits from the lie.

Imagine that your friend Jared showed you a hunting knife that his grandfather had given him. You promised not to tell anyone he had it, because knives aren't allowed at school. You agreed to keep his secret because you know how proud the knife made him. However, later the knife was found on the playground. Your teacher asked you, "Do you know where the knife is?" How would you answer? Would you lie to protect your friend? Or would you tell your teacher, which means you lied to Jared about keeping his secret? When is it okay to lie?

WHEN IS IT OKAY TO LIE?

USE THE FOCUS WORDS *and alternate parts of speech

conceive (verb) to think of or form an idea of something

➔ **Sample Sentence:** Once someone **conceives** of you as a liar, trust may be permanently lost.

🗣️ **Turn and Talk:** Can you **conceive** of a situation where it would definitely be better to lie than to tell the truth?

unethical (adjective) incorrect by moral standards

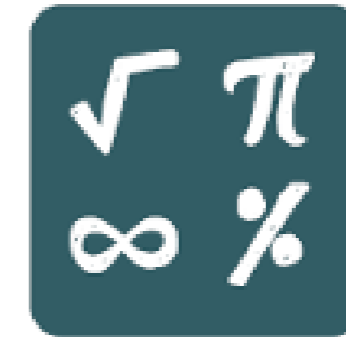
➔ **Sample Sentence:** Children are often told that "honesty is the best policy" and that lying is highly **unethical**.

🗣️ **Turn and Talk:** Is it **unethical** to lie about information that might hurt a friend's feelings?

benefit (verb) to help; to receive a good result

➔ **Sample Sentence:** Sometimes people lie to **benefit** themselves.

🗣️ **Turn and Talk:** What can middle school students do to **benefit** the community?

WHEN IS IT OKAY TO LIE?

conceive | unethical | benefit | detect | rationalize

DO THE MATH

Option 1: Most people understand that lying is **unethical**, but that doesn't stop them from **rationalizing** the lies they tell. Approximately one quarter of lies are told for someone else's **benefit**, so people **conceive** of these lies as polite rather than harmful. Some experts estimate that we are lied to up to 200 times per day. Out of 200 lies, about how many are likely told to **benefit** someone else (other than the person who lied)?

- A. 50
- B. 75
- C. 100
- D. 125

Word Generation Weekly, SERP Institute

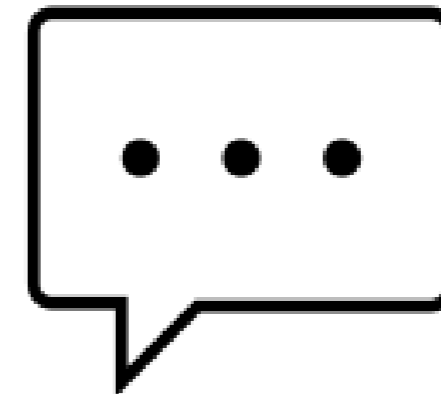
Ook voor beginners!

In de klas van Mevrouw Laura zitten 12 leerlingen.

In een les over transport vertellen de leerlingen hoe ze naar school komen.

Je leest de resultaten in de tabel.

Transportmiddel	Aantal
Te voet	3
Met de bus	4
Met de auto	1
Met de fiets	2

Nog een ander voorbeeld

PRAKTISCHE FICHE

Versterk de kwaliteit van je instructie aan jonge Nederlandsetaalleerders

Onderwijsvorm	kleuteronderwijs, lager onderwijs
Bouwsteen	Bouwsteen 5 – Verzorg de kwaliteit van je instructie
Aanbeveling	5.1. Geef expliciete instructie 5.2. Laat leerlingen van en met elkaar leren

Achtergrond

Een team Amerikaanse onderzoekers ontwikkelde een professionaliseringsprogramma voor leerkrachten van de derde kleuterklas tot en met het tweede leerjaar. Doel van het programma was de kwaliteit van de interactie tussen leerkrachten en de Engelsetaalleerders in hun klas te versterken en op die manier de taalvaardigheid van deze doelgroep te vergroten. Leerkrachten die het twee jaar durende programma volgden, lieten een kwalitatief sterkere interactie met de Engelsetaalleerders zien dan leerkrachten die het programma niet volgden. Bovendien hadden de leerlingen van de deelnemende leerkrachten na afloop van het programma een grotere woordenschat dan de andere leerlingen.

Beschrijving

Je taaldoelen afstemmen op de onderwijsbehoeften van je leerlingen is een belangrijke basis voor het slagen van een taaltraject. De inhoud is essentieel. Minstens even belangrijk is de manier waarop jij als leerkracht met je leerlingen werkt aan deze doelen. Uit onderzoek blijkt dat de kwaliteit van instructie een sterke impact heeft op het succes van een taaltraject. Op basis van een effectief programma uit het buitenland lichten we vier aandachtspunten voor sterke instructie aan jonge NTL's toe:

Onderwijsvorm	kleuteronderwijs, lager onderwijs
Bouwsteen	Bouwsteen 5 – Verzorg de kwaliteit van je instructie
Aanbeveling	5.1. Geef expliciete instructie 5.2. Laat leerlingen van en met elkaar leren

Een team Amerikaanse onderzoekers ontwikkelde een professionaliseringsprogramma voor leerkrachten van de derde kleuterklas tot en met het tweede leerjaar. Doel van het programma was de kwaliteit van de interactie tussen leerkrachten en de Engelsetaalleerders in hun klas te versterken en op die manier de taalvaardigheid van deze doelgroep te vergroten. Leerkrachten die het twee jaar durende programma volgden, lieten een kwalitatief sterkere interactie met de Engelsetaalleerders zien dan leerkrachten die het programma niet volgden. Bovendien hadden de leerlingen van de deelnemende leerkrachten na afloop van het programma een grotere woordenschat dan de andere leerlingen.

1. Monitor het leerproces van de leerlingen voortdurend en stem je instructie hierop af
2. Werk regelmatig in kleine groepjes
3. Voorzie expliciete woordenschatinstructie
4. Besteed aandacht aan de socio-emotionele ontwikkeling van de leerlingen

Extra leerkanzen voor leerlingen die de onderwijstaal onvoldoende beheersen

Zes praktische bouwstenen

Jordi Casteleyn

Antwerp School of Education
Universiteit Antwerpen

Werken met klanken en letters in de volledige kleuterschool

Taal telt. Inspiratiedag voor basisscholen met praktijkvoorbeelden uit vier prioritaire nascholingsprojecten over taalintegratietrajecten.

 Lieve Van Severen
6 mei 2024

Het project Taalintegratietrajecten

Zes bouwstenen

-
- 1.1** Investeer in een krachtige klasaanpak om alle leerlingen te bereiken
 - 1.2** Werk in kleine groep of individueel met leerlingen die extra taalsteun nodig hebben
 - 1.3** Leerkrachten zijn de geknipte begeleiders, maar ook paraprofessionals en vrijwilligers kunnen mee ondersteunen
 - 1.4** Laat de duur en intensiteit van het traject afhangen van jouw doelgroep, hun leeftijd en de beoogde taaldoelen
- 2.1** Hou rekening met de wisselwerking tussen de deelvaardigheden
 - 2.2** Ga voor een logische en stapsgewijze opbouw van het traject
 - 2.3** Verwerk je taaldoelen in relevante thema's met verschillende invalshoeken
- 3.1** Plan rijke gesprekken om de mondelinge taalvaardigheid te bevorderen
 - 3.2** Voorzie voorleesmomenten met veel interactie
 - 3.3** Werk doelbewust aan woordenschat, ook expliciet
- 4.1** Bereid leerlingen vroeg genoeg voor op het leren lezen
 - 4.2** Zet in op een effectieve leesstart
 - 4.3** Ga voor goede, strategische en gemotiveerde lezers
 - 4.4** Laat schrijfp opdrachten het lezen (en spreken) versterken
- 5.1** Geef expliciete instructie
 - 5.2** Laat leerlingen van en met elkaar leren
 - 5.3** Geef sterke feedback
 - 5.4** Integreer technologie op een wijze manier in je lessen
 - 5.5** Hou rekening met de taalachtergrond van leerlingen om je instructie te versterken
- 6.1** Monitor je leerlingen en stem je onderwijs hierop af
 - 6.2** Grijp de kans om te blijven leren
 - 6.3** Werk samen met je team vanuit een gedeelde en gedragen missie

PWO-project Klank-klaar voor de leesstart!

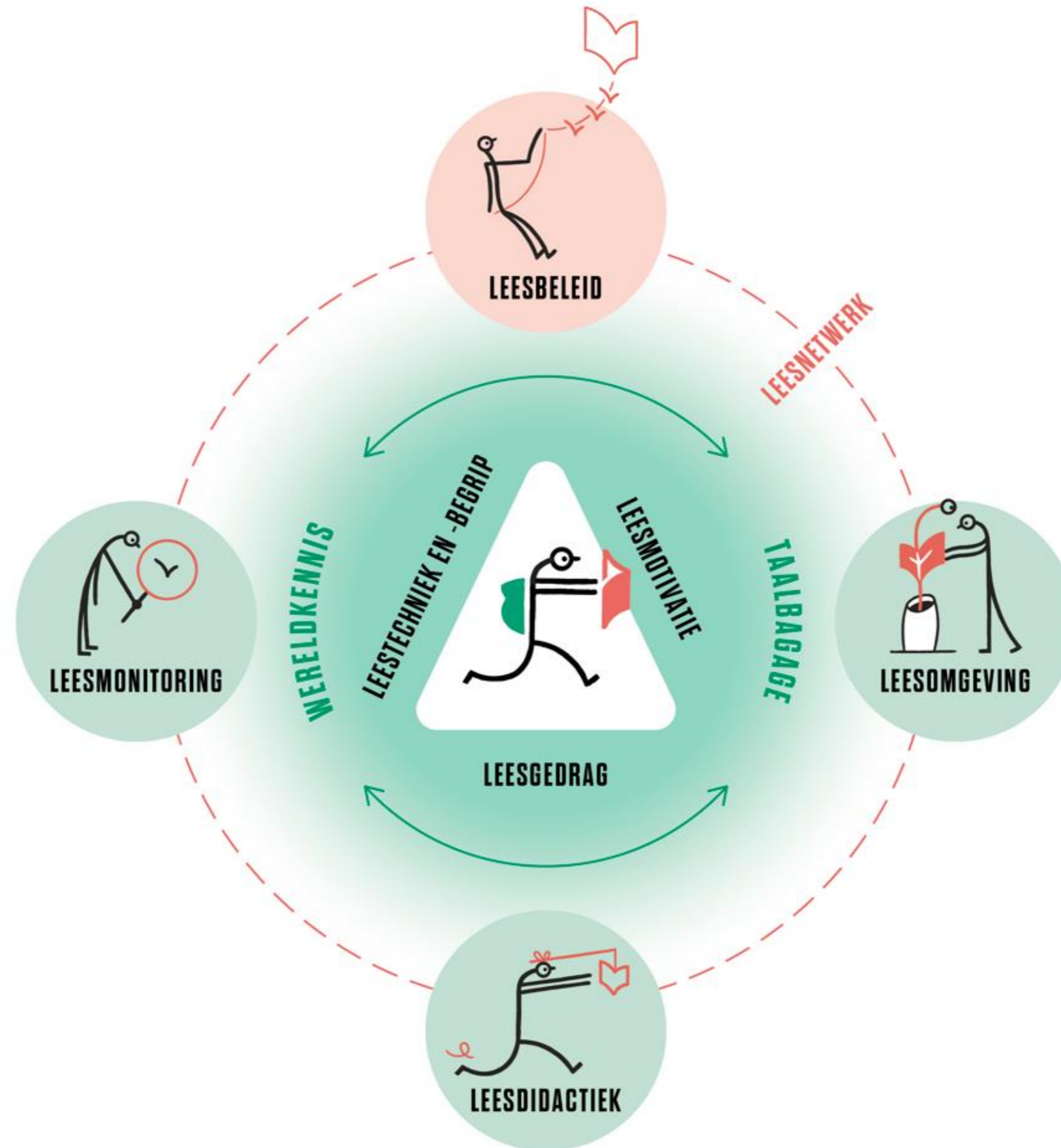
Odisee: Marlies Algoet, Evelien Gheeraert, Sanne Feryn, Lieve Van Severen

VUB: prof. dr. Wim van den Broeck & dr. Eva Staels

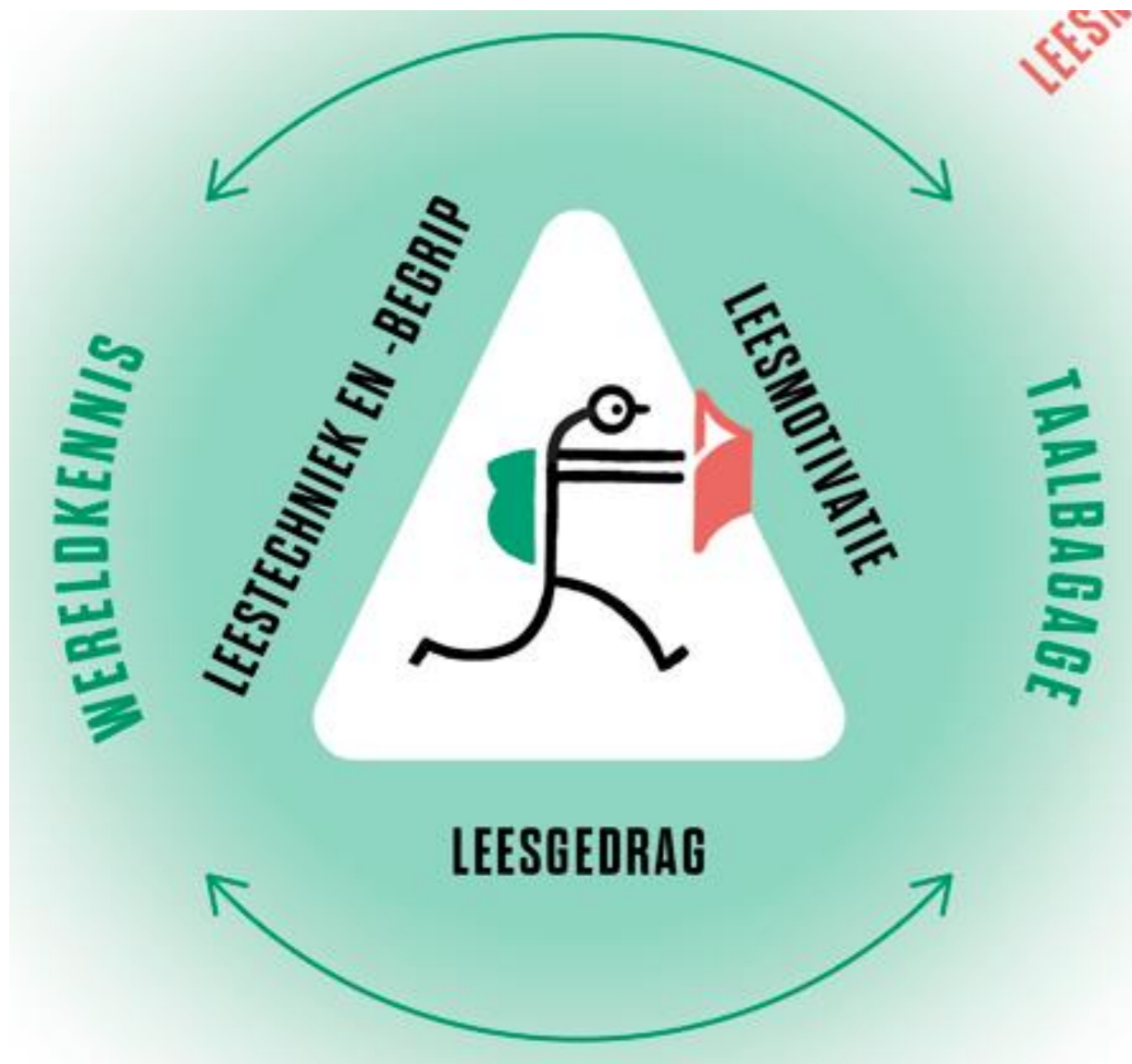
OCB: Edith De Bock

Een vlotte lezer:

Een vlotte lezer:

Leesbegrip:

Kleuterklas: begrijpend luisteren

Lager onderwijs: begrijpend luisteren en begrijpend lezen

Leestechniek:

Kleuterklas: voorbereidend technisch lezen

Eerste – tweede leerjaar: aanv. technisch lezen

Derde lj. e.v.: voortgezet technisch lezen

Leesmotivatie:

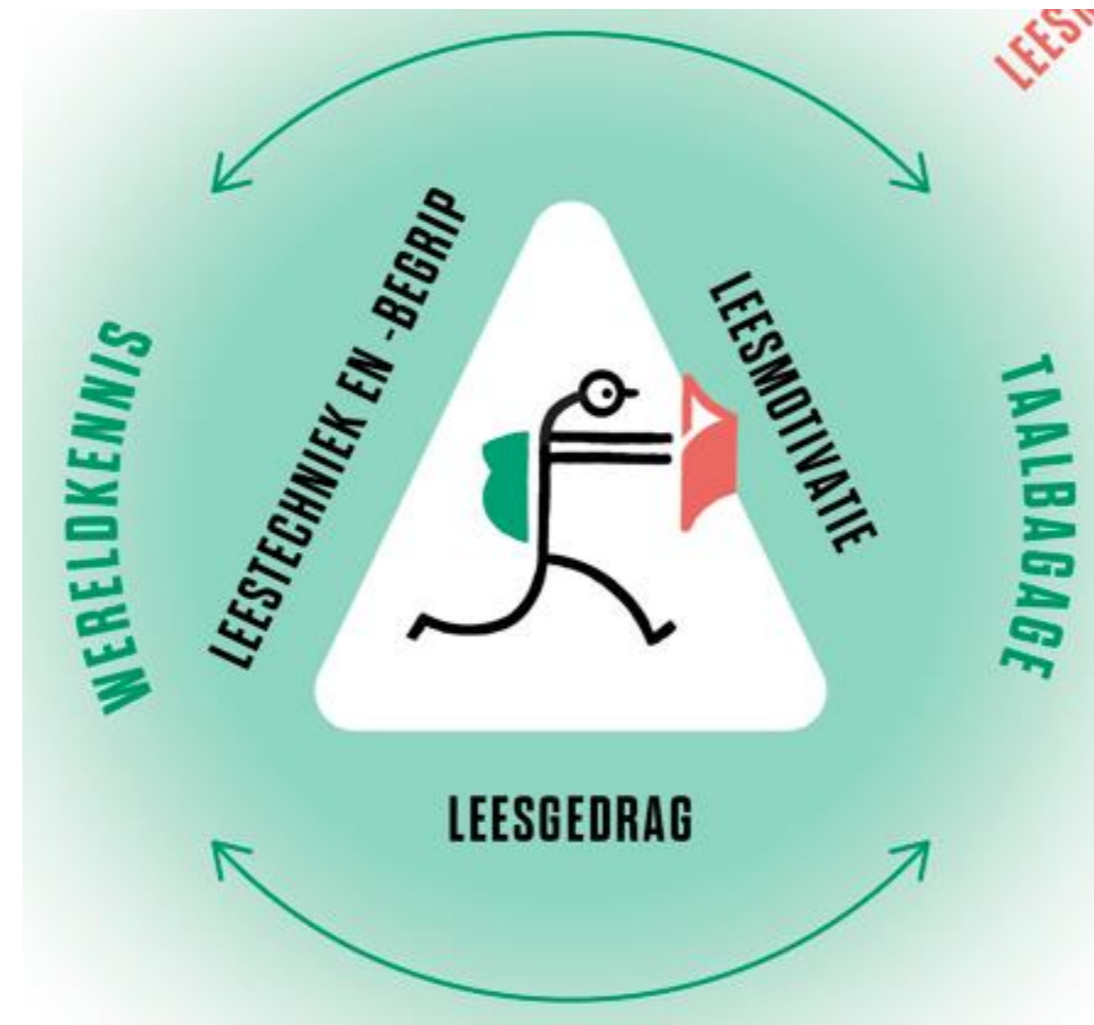
De kinderen lezen uit vrije wil, niet omdat het moet van iemand of van zichzelf

Leesgedrag:

= wat je leest, hoe je leest, hoelang je leest, ...

Hebbrecht & Van Steelandt, 2021

Vorbereidend Technisch Lezen:
'maar' een onderdeel van goed leesonderwijs

Hebbrecht, J. & Vansteelandt, I.

'Maar' wel een cruciaal onderdeel van goed leesonderwijs

Vorbereidend Technisch Lezen (VTL): een fornuis met potten en knoppen

EF: executieve functies WS: woordenschat ART: articulatie WK: wereldkennis
TB: taalbewustzijn MT: mondelinge taalvaardigheden

Vorbereidend technisch lezen: van 2,5 tot 6 jaar

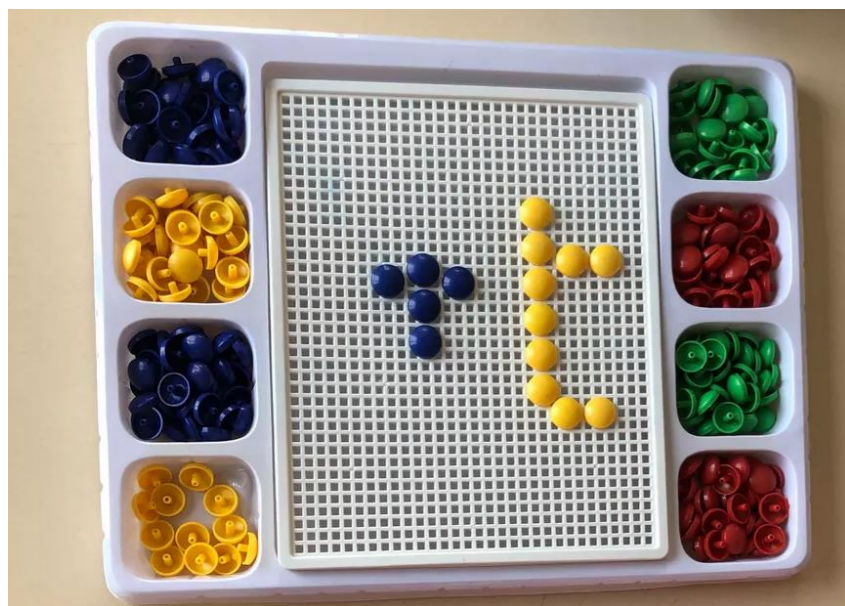
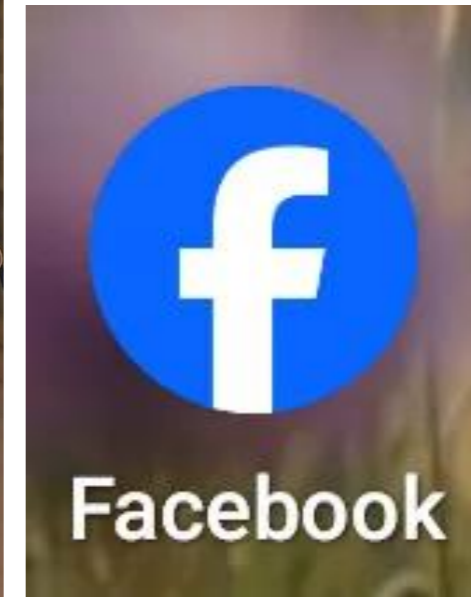
Letter-pot: van 2,5 tot 6 jaar

*Spelen met letters
is minstens
even belangrijk als
letters leren.*

Spelen met letters

Klank-pot: van 2,5 tot 6 jaar

- Spelen met klanken en gericht leren luisteren naar geluiden, klanken en klankverschillen
- klanken alzijdig verkennen: horen, voelen, uitspreken, schrijven
- klankbewustzijn in al zijn facetten

1. Voorlopers klankbewustzijn:

Spelen met geluiden

Welk dier hoor je?

Telkens als je de wolf hoort: rechtstaan

Is het een wild dier? Een boerderijdier?

Je hoort twee dieren: kan je ze na elkaar opnoemen?

Je hoort twee dieren: welk dier hoor je niet? (drie prenten)

1. Voorlopers klankbewustzijn:

Spelen met klanken

Kaatje vindt kriebeldiertjes

Kijk eens hoeveel kleine dieren
'k zie meer dan duizend mieren

Vvv... ! Wat een dikke vlieg!
Echt, of denk je dat ik lieg?

Zzz...! Een zoem-zoem-bij.
Kriebeldiertjes in de wei

1. Voorlopers klankbewustzijn:

Spelen met 'minimale woordparen'

Sint en **piet**

Wiedewiedewiet

boef

boek

Sint en **friet**

Wiedewiedewiet

2. Klanken alzijdig verkennen

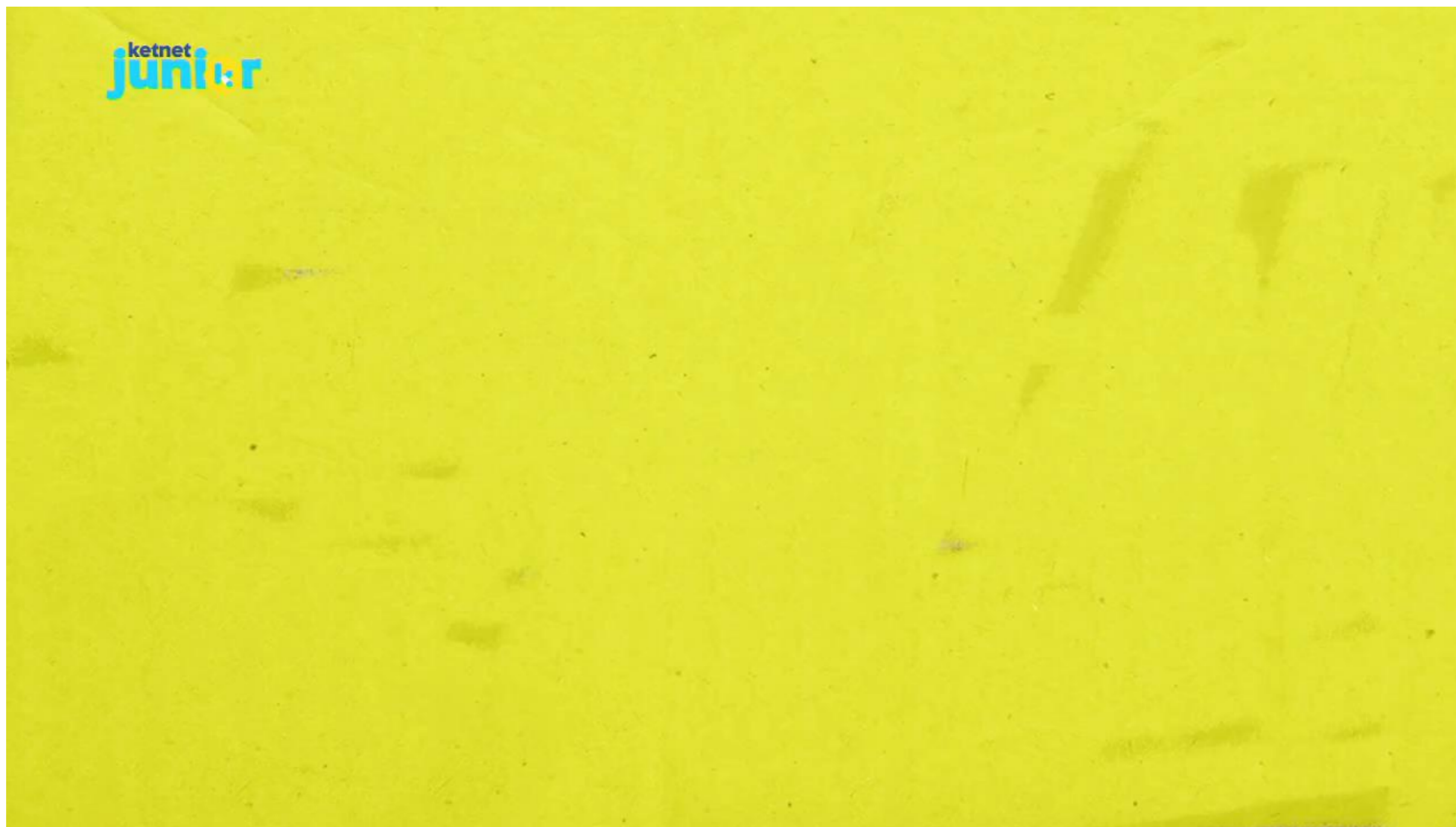
Educatief materiaal van Sarah: Sokpop en de klanken | Ketnet voor Ouders

Wat valt je op?

Leesoffensief

Sarah: Sokpop en de klanken

2. Klanken alzijdig verkennen

Zelf klank uitspreken

RRRRR rrrrrr rrrrrr

P P P P P P P

2. Klanken alzijdig verkennen

Articulatie van klanken

Hoe spreek je die klank uit? We kijken bij elkaar, in een spiegel, we oefenen.

<https://kaatjeklank.be/aan-de-slag-de-klas/derde-kleuterklas/didactisch-materiaal/hoe-wordt-een-klank-precies-uitgesproken>

Aissa (5j) heeft een andere
moedertaal.

Zij vervangt vaak woorden:
bv. 'boten' i.p.v. 'botten'.

▣ Uitdagingen van de Nederlandse taal

- /p/ - /b/ pet – bed (Arabisch - Berbers)
- Klinkers /o/ - /oo/ /a/ - /aa/
- medeklinkerclusters: **minst**, **volst**, **hardst**, **kerststronk**

<https://meertaligheidentaalstoornissenenvu.weebly.com/leerkrachten.html>

<https://www.moedint2.nl/home>

2. Klanken alzijdig verkennen

Luisteren naar klanken

Hoor je de klank /f/?

Ja → duim omhoog

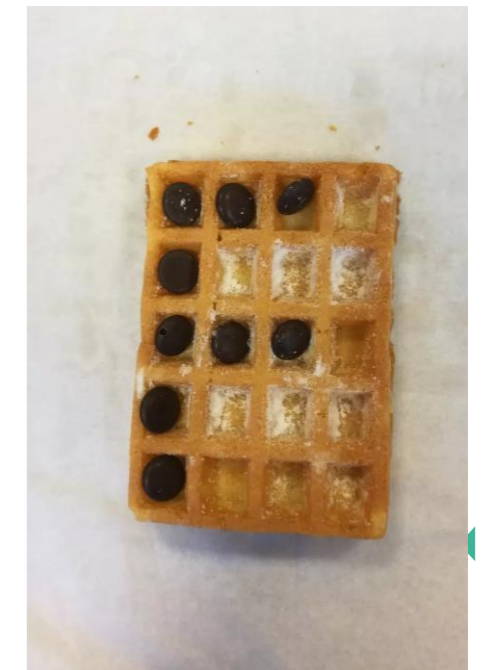
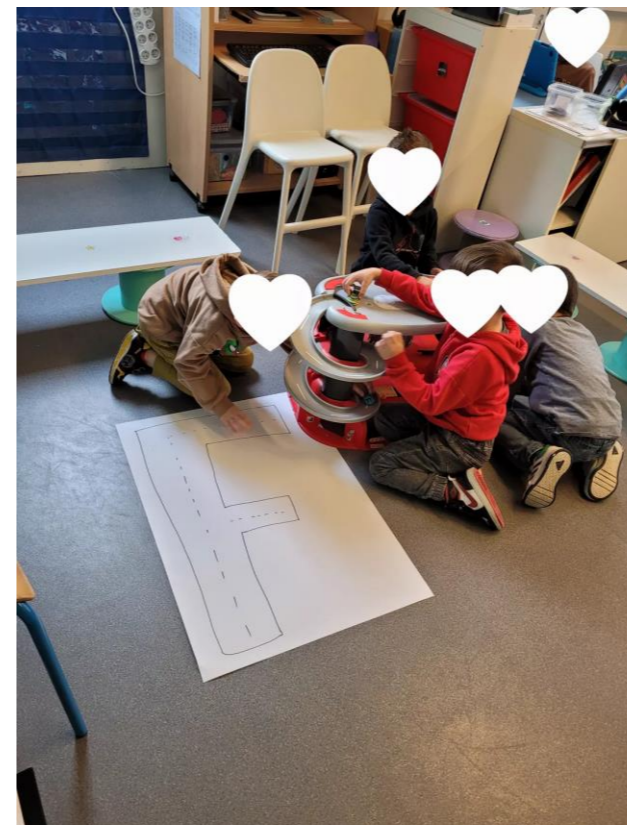
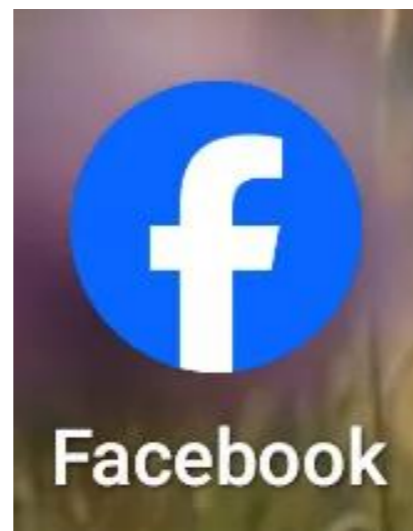
f a f k o f g f z

f v s f m f p f v

2. Klanken alzijdig verkennen

Lettervorm alzijdig verkennen

3. Klankbewustzijn

Stelling: als je het klankbewustzijn wil oefenen, start je met grotere eenheden zoals woorden en klankgrepen (ka-bou-ter-muts), vooraleer je naar kleinere eenheden, de klanken, gaat (/m/ /e/ /s/).

Waar of niet waar?

3. Klankbewustzijn

NIET WAAR

- ▣ Enkel klankbewustzijn is een voorspeller voor vlot leren lezen
- ▣ Werken met klankgroepen is geen klankbewustzijn
- ▣ Is verwarrend (eerst klankgroepen klappen, dan klanken klappen)

3. Klankbewustzijn

NIET WAAR

- ▣ Enkel klankbewustzijn is een voorspeller voor vlot leren lezen
- ▣ Werken met klankgroepen of rijm is geen klankbewustzijn
- ▣ Is verwarrend (in klankgroepen klappen, in klanken klappen?)

MAAR

- ▣ Dit gezegd zijnde ...
- ▣ ... kan het toch MET MATE, met taalbeschouwing als doel

3. Klankbewustzijn

b.

Wat is de eerste klank van fee?
Wat is de laatste klank van boef?

c.

Kaatje is 'kapot': ze zegt de woorden in klanken.
Kun je het woord raden?
f - ee / d - ui - f

a.

Juf – meester kan toveren!

Hocus pocus paats, ik wissel de letters van plaats!

eef – fee

Hocus pocus pas, ik neem een letter weg!

dief – die

Hocus pocus pas, ik voeg een letter toe

die - dier

Hocus pocus pas, ik vervang een letter

dief - dier

d.

Hoor je de /f/ in het woord?

Duif – boef – nee – duim

Veer – dief – vol – fee

3. klankbewustzijn

Stapsgewijs

d.

Hoor je de /f/ in het woord?
Duif – boef – nee – duim
Veer – dief – vol – fee

c.

Kaatje is 'kapot': ze zegt de woorden in klanken.
Kun je het woord raden?
f - ee / d - ui - f

b.

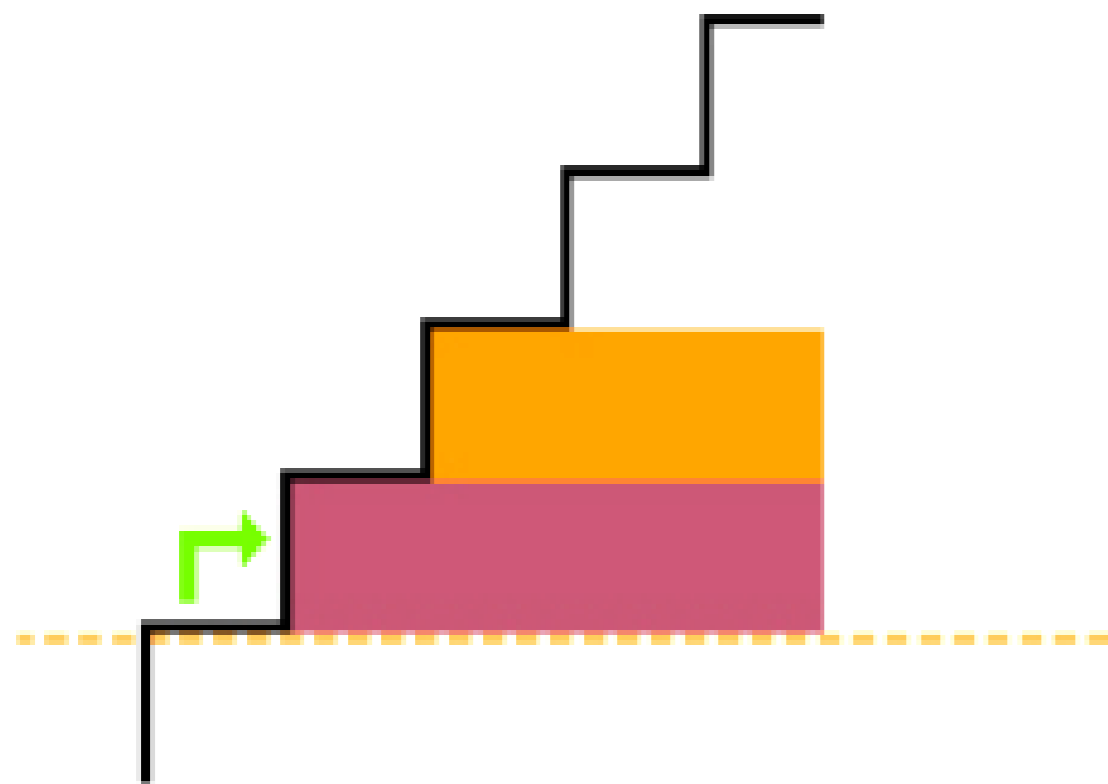
Wat is de eerste klank van fee?
Wat is de laatste klank van boef?

a.

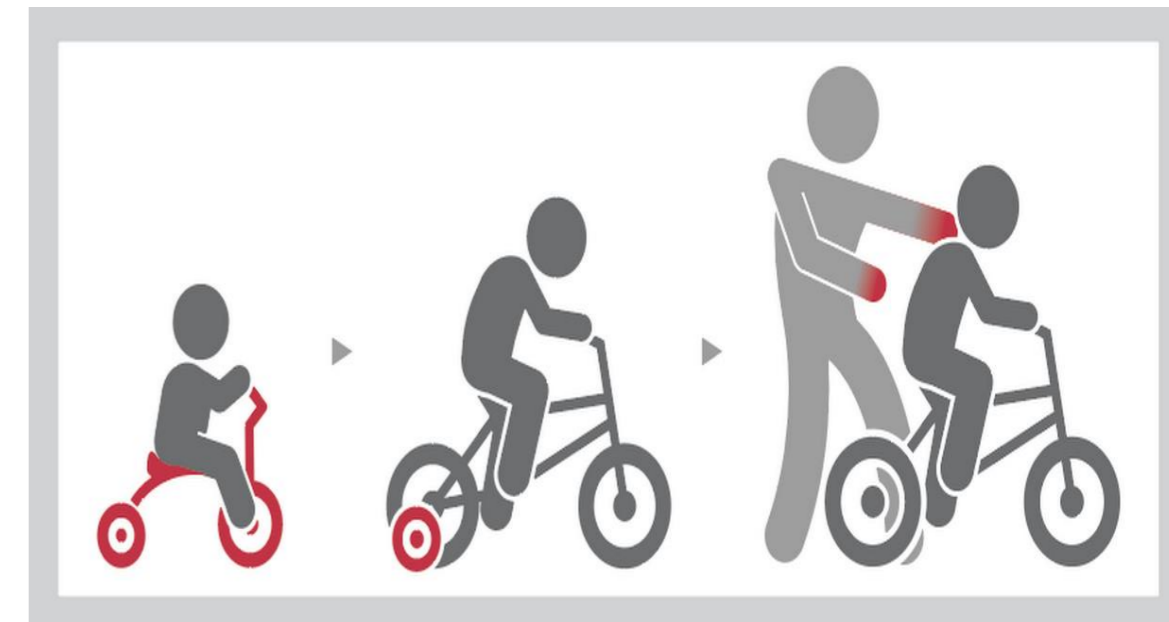
Juf – meester kan toveren!
Hocus pocus paats, ik wissel de letters van plaats!
eef – fee
Hocus pocus pas, ik neem een letter weg!
dief – die
Hocus pocus pas, ik voeg een letter toe
die - dier
Hocus pocus pas, ik vervang een letter
dief - dier

Scaffolding Ondersteuning

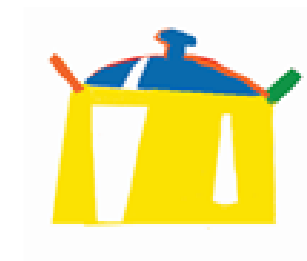

- = Huidig niveau
- = Zone van de naaste ontwikkeling
- = Te hoog niveau
- = Scaffolding

Scaffolding:

Keuze van woorden

Hoor je de klank /r/ gemakkelijker in?

regen – herfst – ree - eekhoorn – paraplu – hert

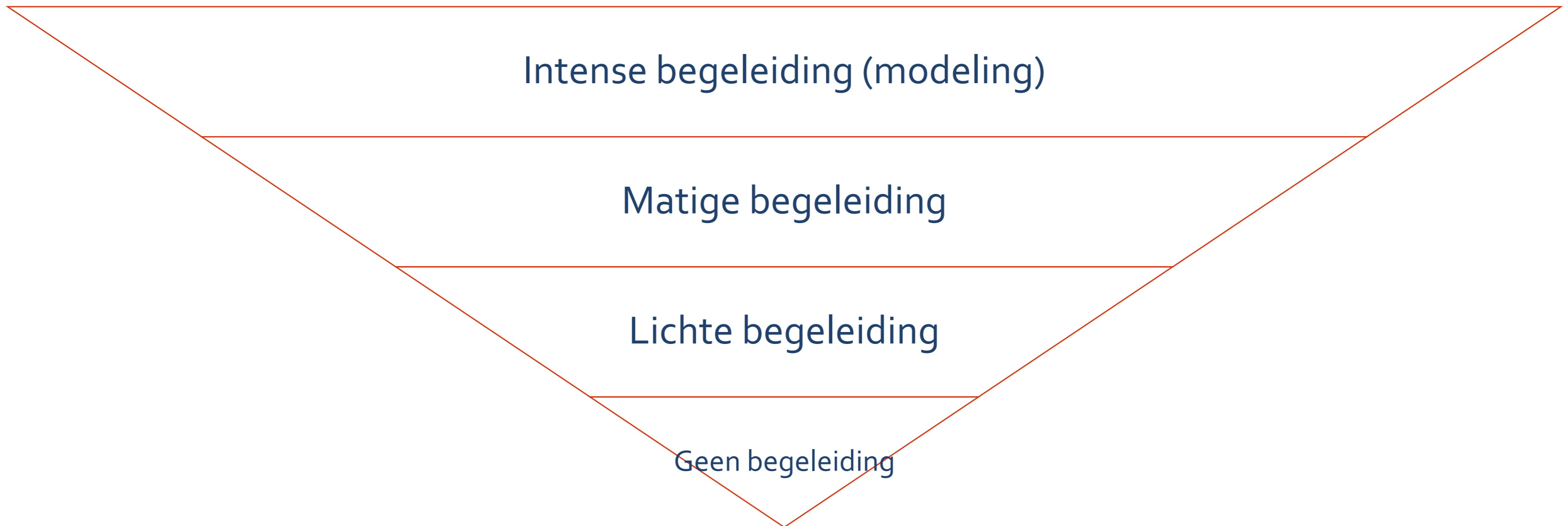
Scaffolding

Leerkrachtbegeleiding

Welke begeleidings-
technieken ontdekte je
in het voorbeeld?

Scaffolding in interactie/begeleiding

Stapsgewijs

Gedeeltelijke analyse

Liedje (melodie Broeder Jacob)

Wij gaan hakken
Wij gaan hakken
Hakbijl klaar?
Hakbijl klaar?

Hak het eerste (laatste) klankje
Hak het eerste (laatste) klankje

Van het woord
Van het woord

Volledige analyse

Liedje (melodie Broeder Jacob)

Wij gaan hakken
Wij gaan hakken
Hakbijl klaar?
Hakbijl klaar?

Hak het woord in klanken
Hak het woord in klanken

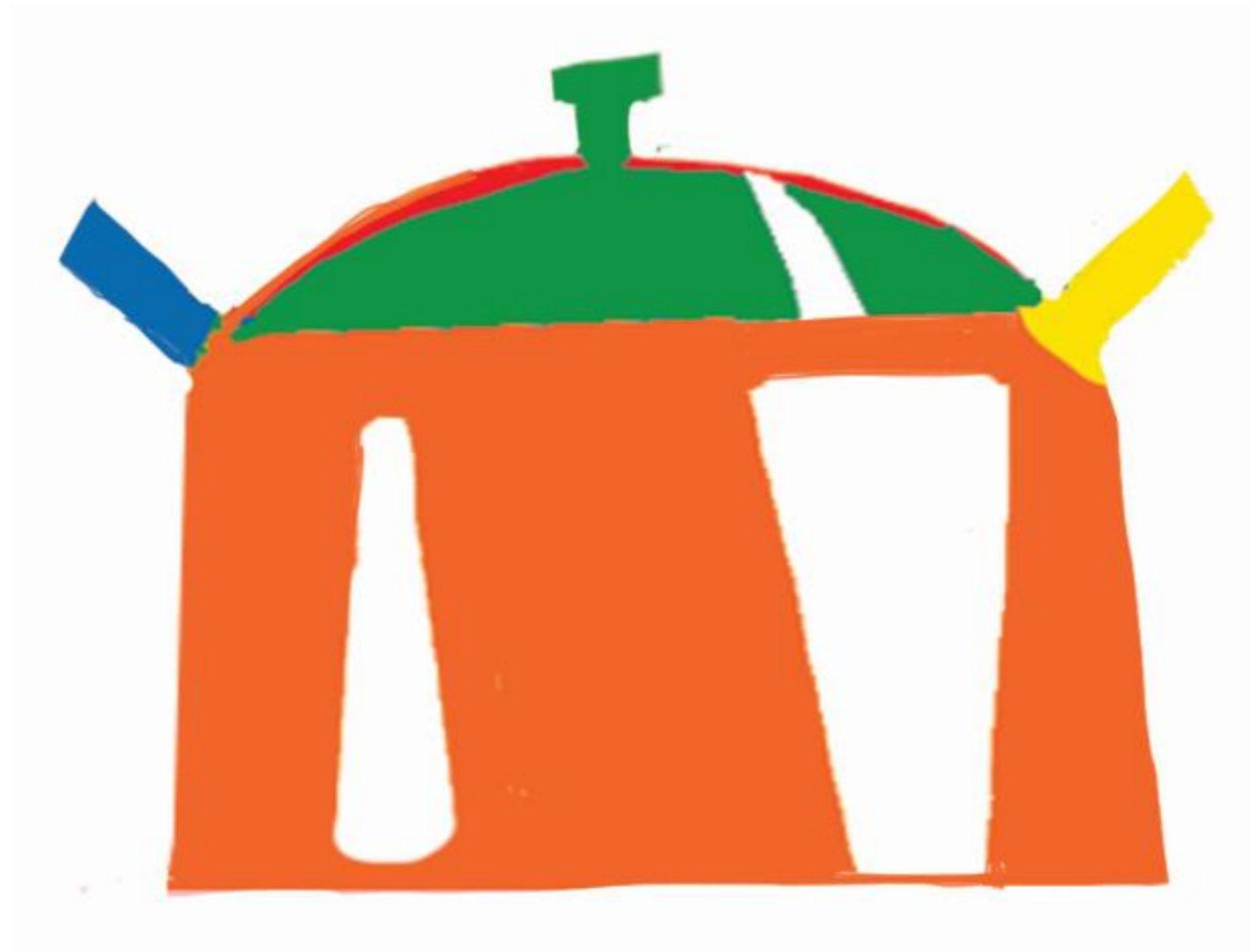
Het hele woord
Het hele woord

Vorbereidend technisch lezen: van 2,5 tot 6 jaar

Klankletterkoppeling-pot: van 2,5 tot 6 jaar

Hoe meer letters een kleuter voor de start van het eerste leerjaar kent, hoe lichter de leesstart wordt.

Fit voor lezen

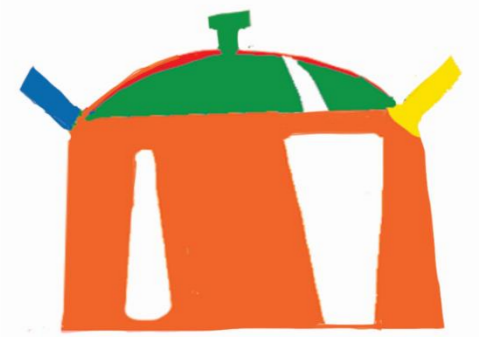
=

+

Klank-letterkoppeling-pot: van 2,5 tot 6 jaar

Eerste kleuterklas	Tweede kleuterklas	Derde kleuterklas
Letters uit omgeving 	Betekenisvolle letters; beginletter centraal woord uit het thema; Letters eigen naam; ...	Andere letters dan 2 ^e KK: ook tweeklanken! ! Eerste letters eerste leerjaar Letters 2 ^e KK herhalen

Doe-alsof schrijven: van 2,5 tot 6 jaar

Juf, wat heb ik geschreven?

- = invented spelling
- = doe alsof schrijven
- = functioneel schrijven
- = voorbereidend communicatief schrijven

Doe-alsof schrijven

Kind toont wat het allemaal weet en kan op vlak van actieve letterkennis, schrijfrichting, functies van taal, ...

Peuterklas → eerste leerjaar!

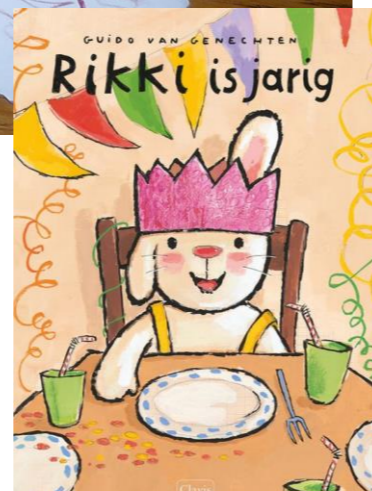

Doe-alsof schrijven: 3 vs 5

Verjaardagsuitnodigingen van een driejarige

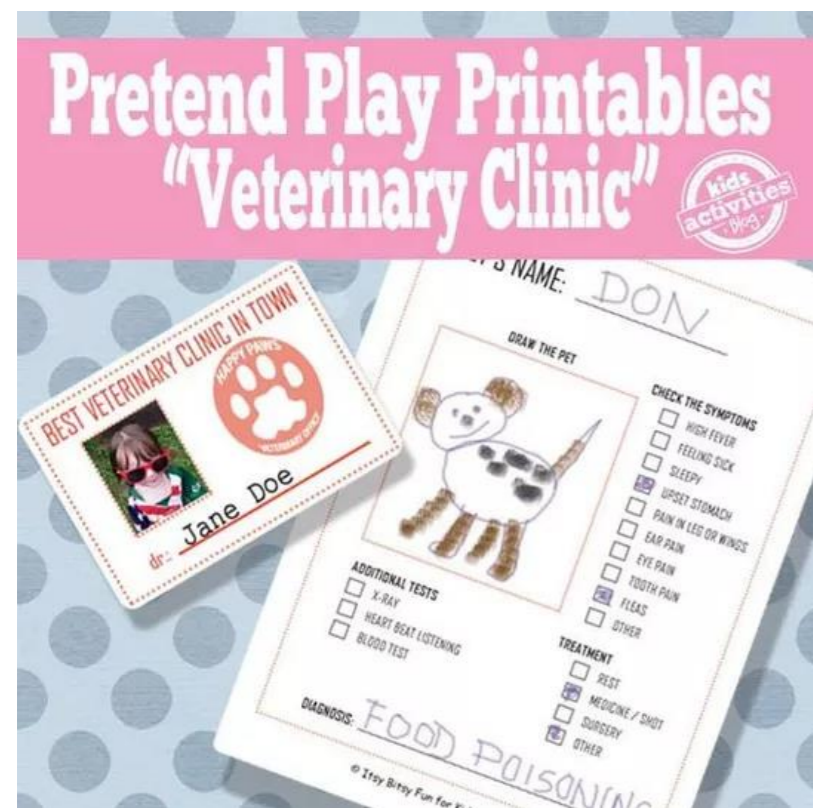
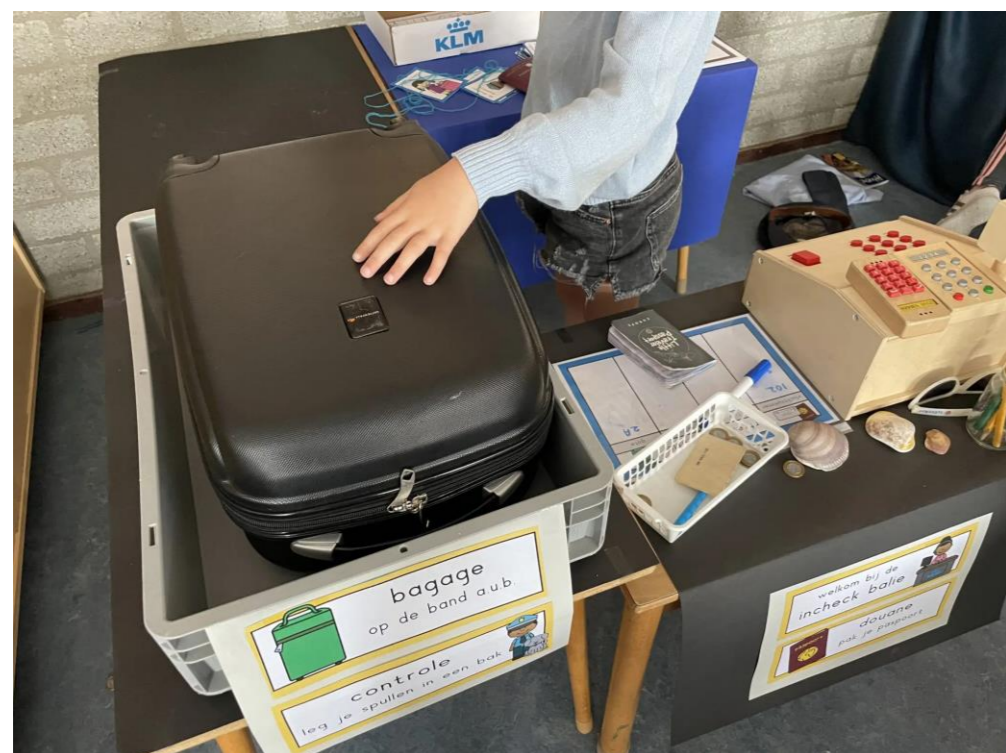

Verjaardagsuitnodigingen van een vijfjarige

Doe-alsof schrijven tijdens spel

DE CO-HOGESCHOOL

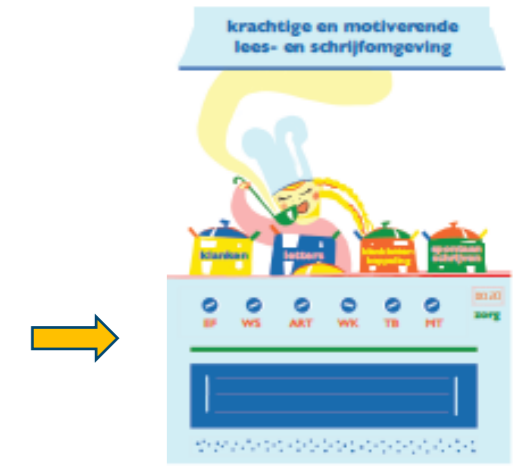

Vorbereidend Technisch Lezen (VTL): een fornuis met potten en knoppen

EF: executieve functies WS: woordenschat ART: articulatie WK: wereldkennis
TB: taalbewustzijn MT: mondelinge taalvaardigheden

Vorbereidend technisch lezen (VTL)

EF	executieve functies
WS	woordenschat - wordknowledge
ART	articulatie
WK	wereldkennis – worldknowledge
TB	algemeen taalbewustzijn
MT	mondelijke taalvaardigheden

De knoppen aan het fornuis

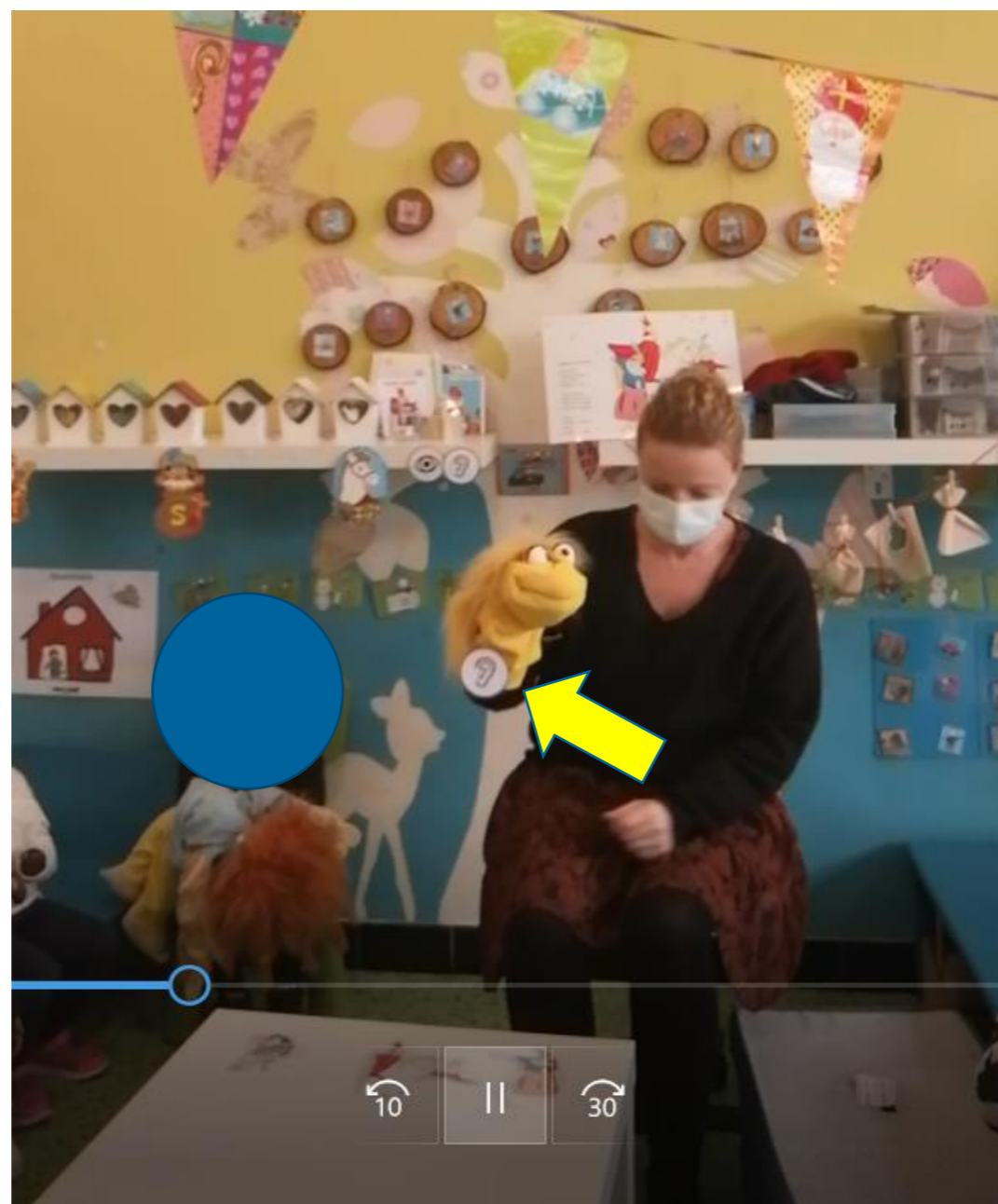

Gezien de essentiële rol van executieve functies bij de ontwikkeling van vroege geletterdheid, kan het **inbedden van gerichte EF-ondersteuning en EF-activering in interventies**, zoals Kaatje Klank, de effecten op foneembewustzijn versterken (van de Sande, 2015).

Scaffolding door zelfsturing (EF) te ondersteunen

Tip 1: Richt de aandacht van de kleuters op de relevante prikkel.

Scaffolding door zelfsturing (EF) te ondersteunen

Tip 2: Breng de 'stop-en-luister-strategie' aan om impulsieve reacties en gedragingen af te remmen.

Tip 3: Bied structuur

Scaffolding door zelfsturing (EF) te ondersteunen

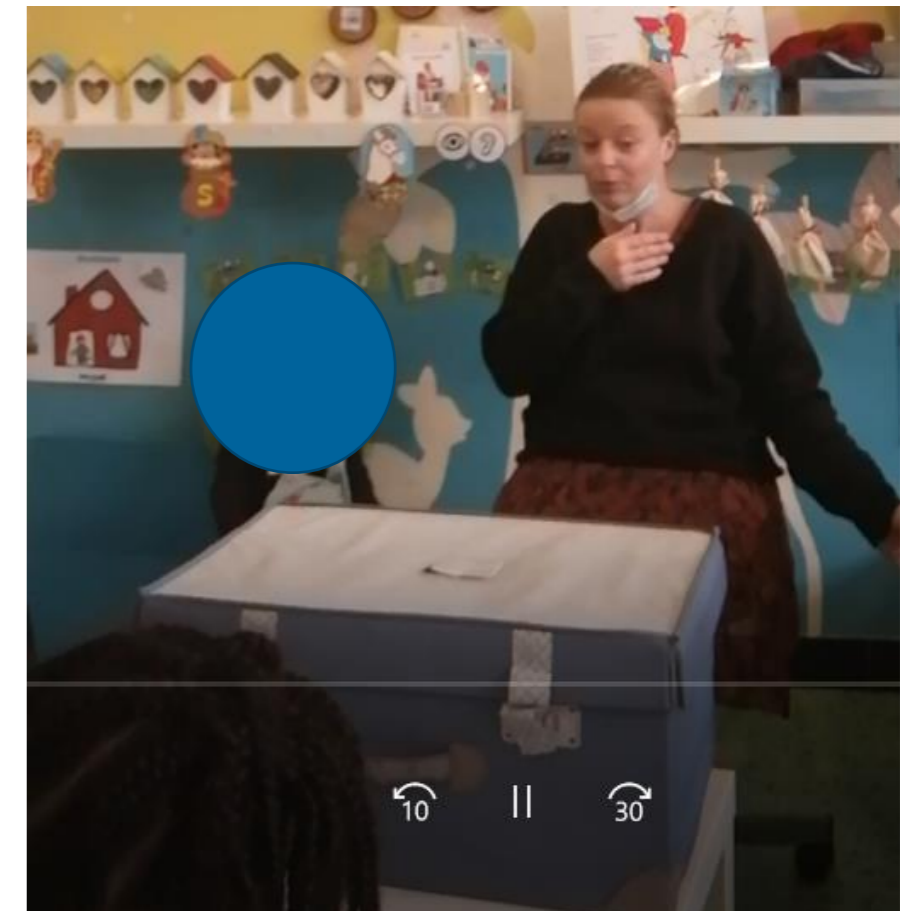
Tip 3: Bied structuur

Maak de intro en afsluiter van luister-activiteiten expliciet (opstaan- en slaapritueel).

*Pief, paf, poffer
Wie zit daar in die koffer?
Ssssst!
Wees stil, maak geen geluid.
Kaatje, kom er nu maar uit!*

*Pief, paf, poffer
Wie kruipt er in de koffer?
Ssssst!
Wees stil, Kaatje is moe.
Kom, we doen de koffer toe!
Slaapwel, Kaatje!*

Risicolezers

- ▣ Kinderen die opgroeien in kansarmoede
- ▣ Kinderen met spraak- en taalproblemen
- ▣ Kinderen met familielid met dyslexie
- ▣ Kinderen die moeite hebben om aandacht te richten, met zwak werkgeheugen
- ▣ Kinderen die moeite hebben met klankbewustzijnstaakjes
- ▣ Kinderen die problemen hebben met benoemsnelheid
- ▣ Kinderen die weinig interesse tonen in lees- en schrijf-activiteiten, bv. hun eigen naam nog niet schrijven in 3de KK

Vorbereidend technisch lezen: risicolezers

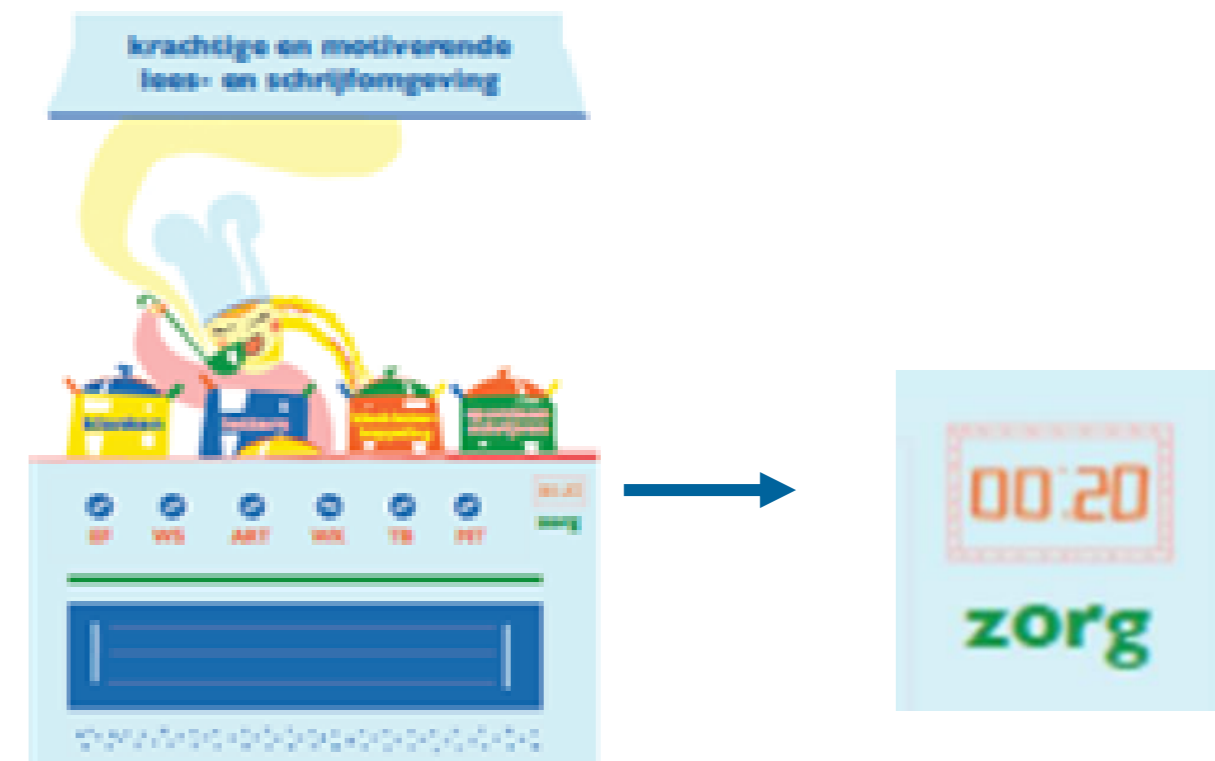
- Risicolezers hebben langere gaartijd nodig:
“knoppen harder zetten”
- Meer oefenkansen + intensere begeleiding door

Preteaching

Frequenter & intenser oefenen

Kleine groep

Extra feedback

Meer lezen?

Klasse > Klastips > Lezen en taal

SPECIALIST

Kleuters voorbereiden op lezen? Werk aan klankbewustzijn

Laatste wijziging: 26 oktober 2023 • 5 minuten lezen

Klankbewustzijn is bij kleuters een belangrijke voorspeller van leesvaardigheid. “Elke kleuter heeft baat bij voorbereidende leesactiviteiten”, zegt expert Lieve Van Severen (Odisee). “Met klankbewustzijn – én letterkennis – kan je al vroeg beginnen.”

<https://www.klasse.be/85384/voorbereiding-lezen-kleuters-klankbewustzijn/>
<https://www.klasse.be/84561/kleuters-klankbewust-maken-5-tips/>

TIPS

Hoe maak je kleuters klankbewust? 5

tips

Meer lezen?

FIT VOOR LEZEN
Geef kleuters een goede leesstart

G-START
GELETERDHEID STIMULEREN BIJ JONGE KINDEREN
DOOR JOZEFEN LOMAN EN KAREN VERMEIR

<https://www.uantwerpen.be/nl/projecten/taaltrajecten/>

<https://www.uantwerpen.be/nl/projecten/taaltrajecten/>

Uitproberen?

<https://kaatjeklank.odisee.be/aan-de-slag-de-klas>

Over het project

Didactisch kader

Aan de slag in de klas

Aankoop methode

Navorming

Meer weten

Contact

Aan de slag in de klas

Eerste kleuterklas

Tweede kleuterklas

Derde kleuterklas

Eerste leerjaar

[Educatief materiaal van Sarah: Sokpop en de klanken | Ketnet voor Ouders](#)

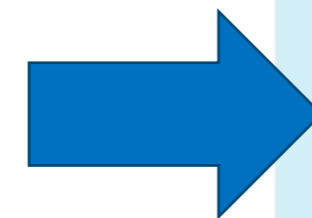
In de klas Ketnet Junior

Educatief materiaal van Sarah: Sokpop en de klanken

Met Sarah: Sokpop en de klanken willen we kleuters op een laagdrempelige manier laten kennismaken met klankbewustzijn. Dat doet Sarah aan de hand van 8 korte video's voor de doelgroep 2 tot 5 jaar. Download hier het educatief materiaal.

Tot slot: zet in op een vlotte overgang van 3de KK naar 1ste LJ

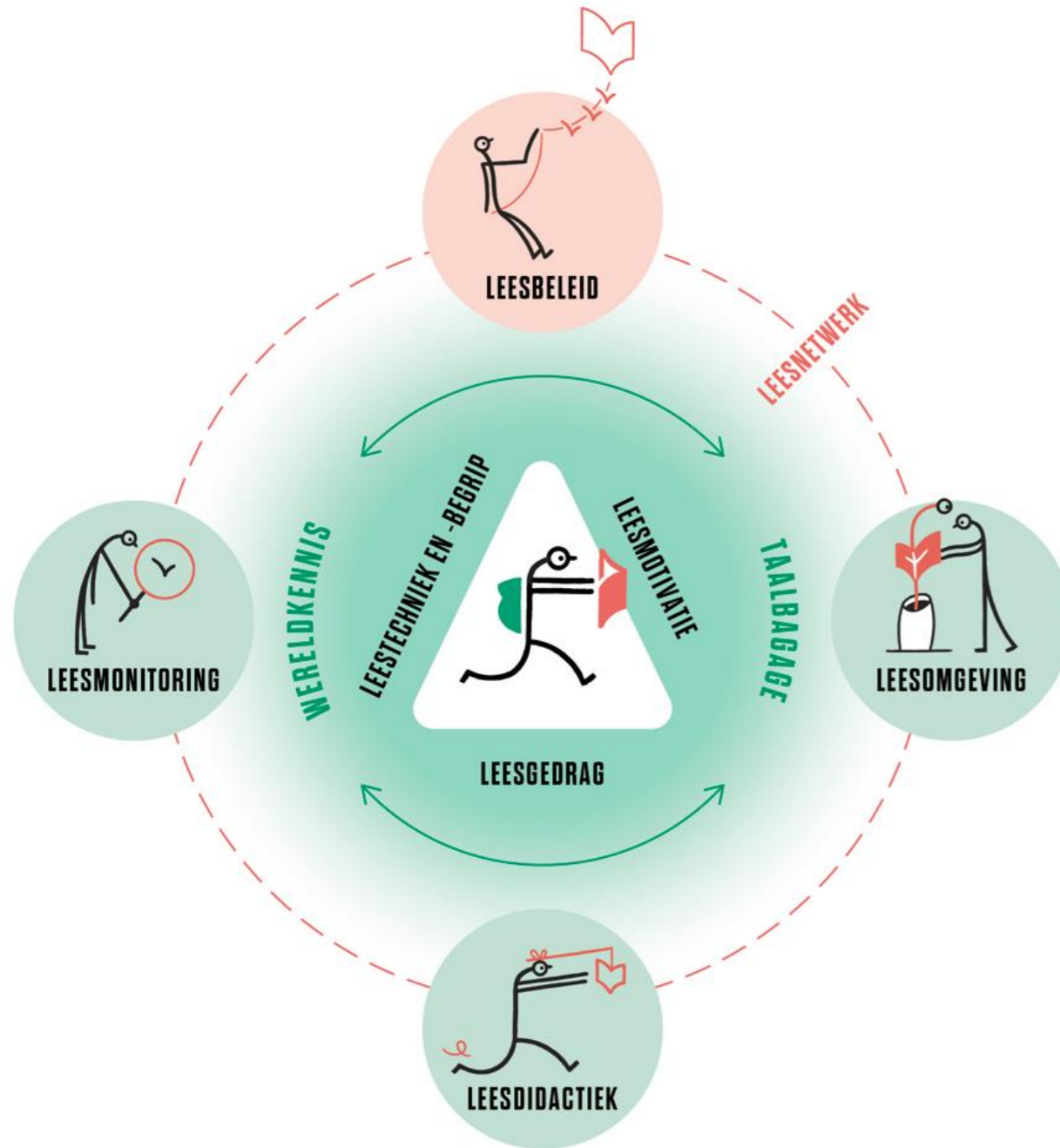
voorbereidend technisch lezen

krachtige en motiverende lees- en schrijfomgeving

EF: executieve functies WS: woordenschat ART: articulatie WK: wereldkennis
TB: taalbewustzijn MT: mondelinge taalvaardigheden

<https://www.leesscan.be/>

[Over de leesscan](#) [FAQ](#) [Contact](#)

[Mijn leesscans](#)

[Welkom](#) ▾

Scan het leesonderwijs op je school

Met de leesscan breng je als team het leesonderwijs op jouw school in kaart. Het is een instrument dat je helpt om te (her)starten met een leesbeleid. Op basis van een ingevulde leesscan kan je een leesbeleid opstarten en je leesbeleidsplan evalueren of bijsturen. Zo versterk je je leesonderwijs doelgericht.

[Scan je leesonderwijs](#)

Afsluiter

Riet Wille & Annemie Berebrouckx
(2013) *Die hoed zit goed*. De
Eenhoorn

kook je mee?

neem een ui.
een ei.
een s.
een f.
een m.

pak een mes.
hak de ui fijn.
breek het ei.
roer daar de ui door.
bak in een pan.
sss ...
koel wat af.
fff ...
en eet op.
mmm ...

Dank voor uw aandacht!

Vragen?

E-mailadressen:

lieve.vanseveren@odisee.be

www.odisee.be

Onderzoek?

Navormingsaanbod?

Basisopleidingen?

Vlaanderen
is onderwijs & vorming

DEPARTEMENT
ONDERWIJS & VORMING

Evaluatieformulier

Presentaties

www.onderwijs.vlaanderen.be/nl/onderzoek/studiedagen-en-seminaries-onderwijsonderzoek

Bedankt!

Veel inspiratie toegewenst!

